

2024

LæringsCentret

PLCF Prisen 2024

+ Tema om trivsel

Munch-Christensens debutantpris 2024

27. september 2024 blev en af landets tungeste debutantpriser uddelt, og det blev Inger Smærup Sørensen og Silas Toft, der tog hjem fra ceremonien på Vejle Bibliotek med æren og hver 50.000 kr. i lommen.

Bodil og Jørgen Munch-Christensens (nu afdøde boghandlere i Vejle) Kulturlegat uddeles hvert år til to danske forfattere for en lovende debut.

Nordisk Litteraturuge

I november, når det er allermørkest i vores lande, tænder vi levende lys og læser højt af en bog. Det er grundkonceptet bag projektet Nordisk Litteraturuge, som er et højtlysningsarrangement, hvor den samme nordiske litteratur relateret til et valgt tema læses op samtidigt i Norden, Baltikum samt i Norden-interesserede institutioner rundt om i verden. Projektet administreres af Foreningerne Norden og finder sted i uge 46. Læs mere om årets højtlysningsbøger på www.nordisklitteratur.org

TUBA udgiver antologi

Organisationen TUBA styrker unge fra familier med misbrug og har etableret en skriveskole for unge, der nu for femte år i træk udgiver en antologi med 19 unge menneskers tekster, hvor de deler forskellige unikke synsvinkler og fortællinger. En af bidragyderne er Barbara Weile med digtet *Den dag min far blev vanvittig* siger: "Jeg skriver på den tavshed, der har hersket i mig. Jeg skriver med alle de ord, jeg aldrig brugte og turde sige højt, og i den forstand har det sat mig fri til at finde en stemme gennem skriften."

TUBA tilbyder gratis hjælp, rådgivning og terapi til unge mellem 14 og 35 år, der er vokset op i hjem med alkohol- og stofmisbrug. TUBA er en selvstændig organisation ejet af Blå Kors Danmark.

Albus Festival 2024

Albus Festival for Børnelitteratur finder sted igen i år på Dokk1/bibliotekerne i Aarhus 21.-23. november 2024. Her kan man møde danske og udenlandske forfattere, deltage i kreative workshops og være med til at fejre børnelitteraturen. På programmet er bl.a. seminaret "Temaer i og omkring børns litteratur og medier 2024", hvor forskere, forfattere,

illustratorer, formidlere og andre fagfolk diskuterer centrale spørgsmål i og omkring børnelitteraturen i dag. Seminaret foregår fredag 22. november 2024 kl. 11-16.

Se programmet for seminaret og læs mere om Albus' festival program, herunder aktiviteter for skolerne, på aakb.dk!

Indhold

Kort nyt.....	2
Leder.....	3
Til inspiration.....	4
Når alles ansvar bliver ingens ansvar	6
Skæld ud gør ondt på alle	8
PLCF Prisen 2024	11
Al magt til fantasien	12
Kære Jakob.....	13
Alvorlig leg – legende alvor	14
Strid genfortryller verden for vores blik	18
Årets pris plakate	22
Bandevold, samskabelse og fortælleglæde	24
Anmeldelser	26

Pædagogisk LæringsCenterForening
Hjemmeside: www.plcf.dk
E-mail: plcf@outlook.dk

FU**Formand**

Runa Barbara Petersen
Runa.B.Petersen@outlook.dk

Næstformand

Marlene Møller Drost
marlenedrost@gmail.com

Kasserer

Dan Damsø
plcf@damsøemail.dk

Birgitte Barfoed-Høj
Birg1942@rksit.dk

Karin Kjeldsen
kjeldsen.karin@gmail.com

Steen Juhl Møller
steenjm@gmail.com

Janne Bjerring Larsen
jannebjerring@gmail.com

Merete Jørgensen
merete@mail.dk

**PLCF administration
Annoncer og ekspedition**

Inge Von Essen
plcfadm@outlook.dk
Tel: 40813123

Kontingent: Opkræves én gang årligt i marts.
Abonnement kr. 750,- ekskl. moms.

Medlemsskab og/eller abonnement:

Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk
Kontingent: Opkræves én gang årligt i december.

Overgang til pensionistgruppen:
Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk

Flytning, navneskift m.v.: plcfadm@outlook.dk

LæringsCentret

Næste nummer af LæringsCentret
udkommer primo januar 2025.

Udkommer 6 gange årligt. Oplag 1.300
ISBN 0105-9556

Design og grafisk produktion

CS Grafisk A/S

Redaktør

Eline Mørch Jensen
eline.moerch@gmail.com

Redaktion:

Anna Johansen, Merete Jørgensen
og Henriette Korneliussen

Deadlines:

Nr. 1: 1. dec. (udkommer primo jan. 2025)
Nr. 2: 1. feb. (udkommer primo marts 2025)
Nr. 3: 1. april (udkommer primo maj 2025)

Forside-illustration af Lillian Brøgger

150 år med DLF

I år fejrer Danmarks Lærerforening 150 år. Det er pænt mange år – og noget af en bedrift. Et kæmpe tillykke til DLF og til alle os, der som lærere og faglige foreninger er en del af fællesskabet. I alle år har Folkeskolen været en politisk kampplads. Derfor har Folkeskolen stået – og står stadig – model til mangt og meget.

Mange forandringer, mange nye dagsordener – Folkeskolen forventes at være omstillingsklar og forberedt på nærmest alt. Sjældent har der været ro om Folkeskolen. It ain't easy at være lærer. Men hold op hvor kender jeg mange dygtige, dedikerede lærere der - selvom det blæser en halv pelikan om rammer og vilkår - formår at levere fremragende undervisning, danne gode relationer til både elever og forældre og bliver ved med at levere trods forringelser af vilkår, voksende arbejdsbyrde og den stadige kritik af skolen. Mange hænger stadig i, men nogle må desværre bukke under og alt for ofte ser man nye lærere løbe skrigende bort efter det første møde med Folkeskolens virkelighed.

Folkeskolen er stadig vores vigtigste samfundsinstitution. Det er her det enkelte barn – uagtet dets baggrund - mødes med andre børn i et forpligtende fællesskab. Folkeskolen danner og uddanner. Derfor er det helt uforståeligt, at man fra centralt politisk hold bare inden for det seneste år, har foreslået flere initiativer, der ikke alene vil betyde en forringelse af Folkeskolen, men også vil bidrage til større faglig mistrivsel hos eleverne:

- CFU ser ind i store besparelser i dette års finanslov. Skoler og lærere har brug for et stærkt CFU. Nedsættelser betyder færre ressourcer til at kunne levere god, inspirerende og varierende undervisning.
- Pædagoger skal nu kunne undervise de 10% fagligt svageste elever i dansk og matematik. Som tidligere speciallærer er jeg nødt til at sige, at det er hul i hovedet at lægge op til dette. At undervise netop denne målgruppe forudsætter stor fagspecifik viden, da disse elever i forvejen er marginaliserede og oplever faglig mistrivsel. Ønsker man virkelig at skubbe dem yderligere ud mod kanten?
- Undervisningsministeren har i september offentliggjort et udkast til en revision af "Bekendtgørelsen om fremme af god orden i folkeskolen" - også kendt som ordensbekendtgørelsen. Er det virkelig her vi er nået til i 2024? Vil vi straffe de børn, der i forvejen har det svært, mistrives og ikke er en del af klassefællesskabet ...

Forskningen viser, at lige akkurat straf og sanktionering kun skubber yderligere bag på den u hensigtsmæssige adfærd. Det er en ommer! Vi har mange opgaver liggende foran os, der råber på flere ressourcer og ordentlige rammevilkår. Det gælder også inden for et af vore centrale områder i PLC regi – nemlig læsningen. Det er en dagsorden Maike Rubenkamp, formand kreds Øst, og undertegnede for nylig har drøftet med Børne- og Undervisningsudvalget. *Fordi* læsning kan være med til at skabe trivsel hos eleverne.

Men kære politikere:

I skal VILLE Folkeskolen. I skal PRIORITERE Folkeskolen og LYTTE til os læringsvejledere og lærere ude i det virkelige liv. Og I bliver nødt til at vise os mere TILLID. Så skal vi nok hjælpe med at luge ud i tidslerne – og gøre Folkeskolen til et endnu bedre sted at være. Det er der hårdt brug for.

Runa Barbara Petersen, formand

Hvordan kom Guldlok i skole?

Af Tine Basse Fisker, Psykoterapeut, ph.d. pæd. Psyk.

Guldlok havde et problem med for lidt og for meget. Den store stol var for hård, den mellemste stol for blød. Den store skål grød var for varm og den mellemste for salt. Den store seng var for stor og den mellemste ikke rar. I alle tilfælde var den lille stol, den lille skål grød og den lille seng lige tilpas. Historien findes i mange versioner, men pointen er i dem alle, at det gælder om at finde "the sweet spot" – det, der er lige tilpas.

I mange af livets forhold er balancen mellem for lidt og for meget svær at finde og det gælder også i forhold til skolefravær. Arbejdet med at hjælpe børn, som oplever, at det er svært at komme i skole, er fuld af faldgruber, og de handler som regel om udfordringerne med at finde den rette dosis af indsats. Ofte, når man ikke lykkes med at få et barn (hurtigt) tilbage i skole, skyldes det én af følgende faldgruber:

- Man går for hurtigt frem (uden at have lavet årsagsanalyser)
- Man går for langsomt og forsigtigt frem (uden at forstå barnets behov for at høre til i et fællesskab)
- Man spørger barnet for lidt og forkert (ofte tager de voksne beslutninger uden at kende barnets eget perspektiv)
- Man spørger for meget (og lader barnet overvåge sine følelser konstant)
- Man gør for lidt og for sent (de voksne får måske ikke reageret i tide eller kan blive afmægtige, når det viser sig at være svært)
- Man gør for meget (hjælper og måske beskytter barnet så meget, at det ikke selv oplever at mestre og lykkes med noget, som er svært)

Det kan være udfordrende at finde den rette balance og som Guldlok kan det være nødvendigt, at prøve sig frem.

Dog er det helt afgørende, at man ikke har for mange fejlslagene forsøg, fordi hvert mislykkede forsøg kan blive en bekræftelse for barnet af, at det har fejlet, ikke kan klare det samme som andre børn, eller ligefrem er et mislykket barn.

Det handler om at forstå, at der er flere faktorer i spil, når vi taler om skolefravær.

Her kan vi kalde dem primære faktorer (årsager), sekundære faktorer (symptomer) og tertiære faktorer (vedligeholdende).

Lad os forestille os, at Guldlok har svært ved at komme i skole. Hun udvikler måske symptomer på separationsangst, er trist og trækker sig fra de andre børn. Bemærk her, at angst, tristhed, trækken sig og skolefravær er *symptomer*! De er ikke i sig selv det egentlige problem.

Tværtimod *gemmer årsagen* sig et andet sted – det begynder vi at lede efter, og finder måske frem til, at Guldloks klasse har skiftet klasselærer 3 gange de sidste 2 år. Klassen er præget af mange vikartimer, og Guldlok føler sig ikke tryk, når der er vikar. Klassen har udviklet en kultur, hvor man er meget grupperet, har en grov humor og der er

rigtig meget larm i timerne. Særligt i de mange timer med vikar.

Som følge af denne udvikling, har Guldlok fået svært ved at komme i skole, og hun tilbringer mange dage hjemme med ondt i maven. For hver dag hun bliver hjemme, bliver det imidlertid sværere at komme tilbage i skole, for hun gør sig mange tanker om, hvad hun skal sige, hvis de andre spørger, hvorfor hun ikke har været i skole. Guldlok er blevet ramt af fraværsskam – hun skammer sig over at være "sådan et barn", som ikke kan komme i skole, og hun skammer sig også over at gøre sin mor og far kede af det og bekymrede.

Lærerne har forsøgt, lidt halvhjertet og uden helt at

forstå det egentlige problem, at få hende i skole igen, og for hvert fejlslagent forsøg, er hun blevet bekræftet i, at hun åbenbart ikke kan klare det. Fraværsskam og lavt selvværd bliver derfor nu vedligeholdende faktorer i Guldloks skolefravær.

For at ramme den indsats, der er "lige tilpas", er man nødt til at starte med at lave en grundig analyse af fraværets faktorer, så man kan sætte ind med den rette mængde af hjælp og støtte i forhold til det egentlige problem i skolefraværet. Hverken for lidt, for meget, for langsomt, for hurtigt eller for forkert.

Børn gør det godt, hvis de kan, og det gør voksne også – men nogle gange skal de skynde sig langsommere, så de kan nå at lave deres faktoranalyse og sætte ind med en indsats, som er lige tilpas.

Styrk dine elevers litterære selvtillid

”
Det handler om at opbygge et sundt læsefællesskab, hvor eleverne har lyst til at mene noget om det, de læser

Dorthe Rise &
Ulla Maria Michaelsen

MELLEM_RUM. Ideer til frilæsning og værklæsning i udskolingen er en inspirationsbog til dit arbejde med at støtte dine elever i at være modige og undersøgende i mødet med litteraturen.

I bogen finder du konkrete forslag til, hvordan du kan tilrettelægge frilæsning og værklæsning i læsegrupper og temaforløb, som både styrker den fælles læsekultur i klassen og elevernes glæde ved og mod på at undersøge litteratur. Læseglæde kan nemlig bygges op og hjælpes på vej.

Mange og varierede erfaringer med litteratur er vigtigt, når man som barn og ung skal danne sine egne meninger. Ikke kun om litteratur, men også om sit eget liv og den verden man lever i.

I bogen er nogle af aktiviteterne knyttet til den populære MELLEM_RUM-serie.

Når alles ansvar blive

Af Marie Kjær Christiansen og Astrid Schrøder, Pædagogiske konsulenter i CFU, Absalon

Forestil dig en skole, hvor undervisningen i sundhed, seksualitet og familiekundskab (SSF) bliver lige så naturlig og vigtig som undervisning i matematik. Hvor emner som kropsforståelse, relationer og grænser ikke er tabubelagte, men integreres naturligt i forskellige fag.

Dette mål er alle skoler forpligtet på. Men når virkeligheden rammer, viser det sig alt for ofte, at det ikke er så enkelt i praksis. En undersøgelse fra 2019* afslørede, at mange skoler står over for store udfordringer med at integrere SSF i undervisningen. SSF er et obligatorisk timeløst fag, hvilket kan betyde, at ansvaret for undervisningen bliver diffust – og når noget er alles ansvar – bliver det oftest ingens ansvar. Hermed risikerer faget at blive nedprioriteret.

Derfor blev der fra Børne- og Undervisningsministeriet i 2021 iværksat en national indsats, der skal løfte skolernes arbejde med det timeløse fag. Indsatsen er udviklet af CFU Danmark i samarbejde med eksterne parter, og skal hjælpe

skolerne med kompetenceudvikling, undervisningsmateriale og udvikling af netværk for lærere og ressourcepersoner. Alt dette er samlet på den digitale platform: [SSFkompass.dk](https://www.ssfkompass.dk)

Hvordan hænger SSF og trivsel sammen?

Med den stigende opmærksomhed på trivsel i skolen bliver SSF-undervisningen en central brik i at sikre, at eleverne ikke kun opnår faglige kundskaber, men også udvikler personlige og sociale kompetencer, der gør dem i stand til at trives både i og uden for skolen.

Det brede sundhedsbegreb handler om meget mere end blot *fraværet af sygdom*. Det dækker over en positiv tilgang til

er ingens ansvar

sundhed, hvor fysisk, mental og social trivsel er i fokus. Sundhed ses som en dynamisk tilstand, hvor mennesker trives, udvikler sig og har mulighed for at leve et godt liv – ikke bare fysisk, men også følelsesmæssigt og socialt.

SSF-kompasset er udviklet som et værktøj til skolerne. Kompasset har en vejviser som kan pege i to retninger. Den ene retning omhandler læremidler. Her kan den enkelte lærer vælge alderstrin, fag og tema og ud fra dette præsenterer kompasset forløb og læremidler, som er egnede i forhold til at medtænke SSF i ens fag. Der er både analoge og digitale læremidler fra mitCFU.dk og forløb fra forskellige relevante aktører inden for området, fx Børns Vilkår og Sex og Samfund.

Mange af materialerne er ledsaget af en pædagogisk note eller vejledning, som kan understøtte og inspirere læreren i brugen af materialet. De pædagogiske vejledninger er udarbejdet af pædagogiske konsulenter fra forskellige fag i hele Danmark. Alle materialer og vejledninger er gratis.

SSF - et værktøj for lærerne

Den anden retning omhandler kompetenceløft inden for SSF. Der er i projektet udviklet et materiale, som kan understøtte skolen i at lave en samlet indsats. Her er der lagt op til at medtænke forskellige aktører som fx elevråd og sundhedsplejerske. Derudover tilbydes der forskellige kurser, som både henvender sig til den enkelte lærer og til teams. Kurserne kan være alt fra korte workshops til lidt længere kurser, og de er skræddersyet til at give læreren konkrete, anvendelige redskaber, som de kan tage med direkte ind i undervisningslokalet.

På den måde sikrer projektet, at lærerne ikke kun får teoretisk viden, men også praktisk erfaring med, hvordan de kan undervise i SSF på en måde, der skaber et trygt og åbent rum for eleverne. Alle kurser er gratis for skolerne. Læs mere om kurser på ssfkompas.dk

På SSFkompasset kan man udover gode titler til læringscenteret, temaartikler og videoer om fx brug af genstandsdidaktik i undervisningen også hente viden om de 14 tematikker, som SSF indeholder:

- Familieliv
- Digitalt liv
- Grænser
- Identitet
- Krop og pubertet
- Køn
- Livsstil og levevilkår
- Normer og idealer
- Relationer og følelser
- Rettigheder
- Seksualitet
- Sex
- Sundhed
- Trivsel

SSF-kompasset et vigtigt skridt mod at sikre, at eleverne får den støtte og undervisning, de har brug for, i en tid hvor deres trivsel er under større pres end nogensinde. Lærerne får her mulighed for at løfte undervisningen i SSF ved at integrere det i flere fag og på tværs af forskellige læringsmiljøer, og det bidrager til at skabe en skole, hvor sundhed og seksualitet ikke er tabuer, men derimod vigtige elementer i elevernes dannelse. Hvis du vil vide mere om den nationale indsats, og om hvordan din skole kan arbejde videre med SSF og deltage i de forskellige tilbud, så kontakt din regionale tovholder:

UC Syd: Mia Lund Hartmann,
mhar@ucsyd.dk

University College VIA: Tine Brock,
tibr@via.dk

UCN Nord: Henriette Hjelm Hansen,
hjh@ucn.dk

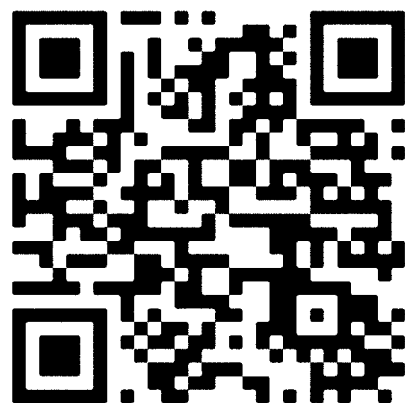
UC Lillebælt: Helle Serup, hese@ucl.dk

Københavns Professionshøjskole:
Christina Hellensberg, chel@kp.dk

Professionshøjskolen Absalon:
Astrid Schrøder, assc@pha.dk

***<https://www.uvm.dk/publikationer/2019/190118-sundheds-og-seksualundervisning-halter-efter-i-grundskolen>**

www.ssfkompas.dk

SSFkompas.dk, fungerer som et praktisk redskab for lærerne til at navigere i faget og integrere det på tværs af undervisningen.

Skæld ud – gør

Af Eline Mørch Jensen, redaktør

Relationen mellem lærere og elever har afgørende betydning for elevernes trivsel og udvikling. Hvis ens lærer kan lide en, hvis man føler sig set og respekteret og har en god relation til sine lærere smitter det positivt af – både på den enkelte elev og på klassen som helhed.

At gode relationer giver god stemning og grobund for den bedst mulige læring kommer nok ikke som ikke som nogen overraskelse. Men at det modsatte – en dårlig relation – fører til mistrivsel ikke bare hos den elev, der oplever at blive mødt med skæld ud i stedet for forståelse, men også i resten af klassen, er værd at lægge mærke til. Og, ikke mindst, *gøre noget ved*, spørger man Line Rønn Shakoer, som er cand. pæd. i didaktik og bl.a. underviser lærere i professionelle relationskompetencer for Eduk.

Eduk er stiftet og ledet af Louise Klinge og består af et team med indgående kendskab til dagtilbud, skole og ungdomsuddannelse. Eduks efteruddannelsesforløb bygger på Louise Klinges forskning, som har kortlagt konkrete kendetegn ved den praksis hos lærere og pædagoger, der bidrager til, at børn og unge bedst muligt kan udvikle, udtrykke og udfolde sig. Ifølge Eduk er det nemlig samspilskvaliteten med lærere og pædagoger, som først og fremmest betinger børn og unges udbytte af den tid de bruger i daginstitution, skole og ungdomsuddannelse.

Vi har sat Line Rønn Shakoer i stævne i anledning af en ny, opsigtsvækkende undersøgelse fra Børns vilkår, som bl.a. konkluderer at hver femte barn i 4. og 7. klasse sjældent eller aldrig lyst til at gå i skole. Ifølge børnene selv skyldes det bl.a.

lange skoledage, kedelig undervisning, en oplevelse af ikke at kunne være sig selv og frygt for at skulle testes eller fremlægge i klassen, mens mere end hver femte oplever at lærerne skælder meget ud, hvilket ifølge Børns Vilkår er dybt problematisk.

Line Rønn Shakoer er enig, men hvis dårlige relationer og skæld ud er så mangelfuld og forældet en måde at løse problemer på i klassen, hvorfor er det så en udvej som en del lærere fortsat tyr til:

- Problemet er at det faktisk virker – på kort sigt! Når man skælder ud, stiger ens stress-niveau rigtig meget og det samme gør børnenes stress-niveau. På den måde aktiveres en frys-reaktion i det andet menneske, *i barnet*, så det stopper med at larme eller var det nu var for en adfærd, man blev irriteret over, siger Line Rønn Shakoer og tilføjer:

- Til gengæld er der nogle skadevirkninger, som varer ved de første fire

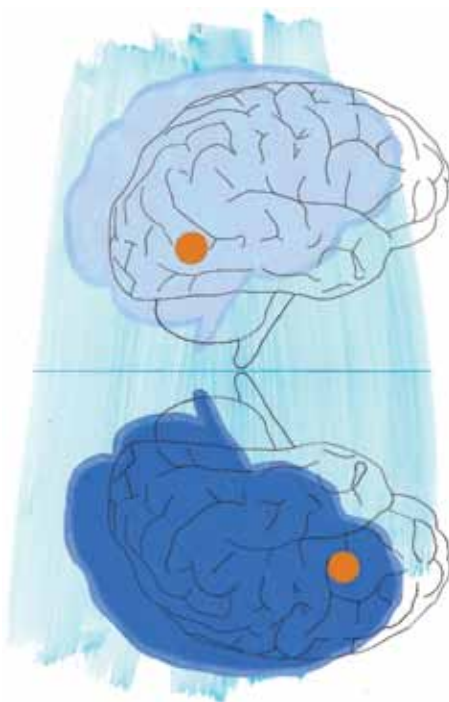

Illustration af Lisbeth Eugenie Christensen

timer, efter at man er blevet skældt ud. Dels er der nogle effekter inde i barnets nervesystem, og derudover har skæld ud skadelige effekter ind i relationen mellem elev og lærer, som sætter sig i relationen og kan have nogle meget negative konsekvenser på den lange bane.

Skæld ud fører til mere skæld ud

Ifølge Line Rønn Shakoer ved man fra forskningen, at skæld ud trigger amygdala, "en slags alarm-detektor," så der sendes stresshormoner ud i hjernen, som efterfølgende er til stede i fire timer.

- Og dette sker uanset om man går ind og siger "undskyld" fordi man kom til at skælde ud – eller for den sags skyld beder eleverne om at løbe en tur rundt i skolegården for at få sig noget luft. Det vil sige at barnet i fire timer vil have problemer med at lege, for det kræver at man kan mentalisere og sætte sig i andres sted, og når man ikke kan afkode situationen og agere hensigtsmæssigt i frikvartererne og i de næste timer, vil barnet få mere skæld ud – fordi det igen vil jukke i spinaten, siger hun og uddyber:

- Det sker alt sammen som følge af den effekt, som det her kortisol har på hjernen. Faktisk mister nervecellerne også det lille bad, der ellers finder sted i hver eneste neuron-kobling, som kan blive forgiftet af kortisol, sådan at det bliver sværere at få informationer til at flyde mellem nervecellerne, så man bliver dårligere til at lære, huske og forstå, når man bliver udsat for skæld ud.

Line Rønn Shakoer peger desuden på at også den lærer, der skælder ud, får en "kortisol-trigning", som gør det sværere at mentalisere i fire timer. Det kan man med sikkerhed måle, fordi der er blevet udviklet så fintfølede censorer, at man kan lave scanninger af de kemiske udladninger i hjernen.

- Det er den ene ting: At hvis vi skælder

r ondt på alle...

ud over en bestemt adfærd, vil vi sandsynligvis få mere af den samme adfærd over de næste fire timer. Den anden er at relationen vil lide skade på sigt.

Vil det sige at hvis skaden først er sket, er det for sent at rette op på det?

- Man kan prøve at sige at reparere på det bagefter og sige "hold op, hvor blev jeg sur lige der" eller "det er jeg ked af". Der vil stadig være en korttidseffekt, men du kan godt gå ind og rette op på den slitage, der er sket i relationen. Men det er klart at det er utrygt for børn, hvis de

hele tiden får skæld ud, som så bliver repareret, og så bliver skældt ud igen ... Det er en rigtig skidt kultur, fastslår hun.

Afmagt og frustration

Hun mener ikke at lærere skælder ud, fordi de har lyst til det, men snarere af ►

Illustration af Lisbeth Eugenie Christensen

L.E.C. 16

afmagt. På den måde kan der ske en forråelse og opstå en særlig skolekultur, hvor man siger "Sådan er det altså her".

- Det sker som en konsekvens af, at man som lærer oplever at have for lidt tid, plads – altså at der er for mange børn i rummet - og at man skal nå for meget på for kort tid. Man føler hele tiden, at man er bagud på point og ikke når sit pensum, ikke når at slappe af, gå på toilettet eller spise sin frokost - i mine øjne er det dét, der skaber skæld ud.

Måske vil man også forhindre at nogen bliver overset og tromlet ned af andre?

- Præcis, for man er jo leder af et klasserum og skal fordele sol og vind lige, så der er plads til alle. Hvis der er nogle, der løber rundt og siger grimme ord, mens der andre sidder i et hjørne og er forskrækkede, så har man også ansvar for at beskytte dem. Så skælder man ud for at skabe balance, mener Line Rønn Shakoor og tilføjer:

- Der er rigtig mange forklaringer på hvorfor man tyr til skæld ud, som ikke bor inde i læreren. Som jeg ser det kan man ikke sige at det kun er lærernes skyld, for de er i en krydspres-situation, som gør at de havner i skæld ud.

Smutter skæld ud også af på relationen mellem eleverne?

- Det gør det nemlig! Der er to mekanismer – og sikkert også flere – i spil: For det første ved vi fra forskningen, at når et barn får skæld ud, så påvirker det også de andre børn i gruppen negativt. Selvom det kun er rettet mod et enkelt barn, bredes de fysiologiske effekter ud i hele klassen. For det andet kan børnene blive utrygge, hvis lærere ikke behandler udsatte børn respektfuldt.

Line Rønn Shakoor nævner som eksempel en klasse, hvor der er en elev, som har det rigtig svært, men hvor de andre godt kan føle at han/hun ikke bør få fordele, fordi eleven løber rundt og larmer.

- Men det er lidt som i et samfund: Hvis man behandler samfundets svageste med respekt, så kan de fleste godt leve med at der er nogle, der har brug for lidt mere end en selv, mener hun og lægger til:

- Men hvis man hver gang en elev bøvler rigtig meget, giver ham lov til at sidde og spille computer, mens de andre skal arbejde, vil det selvfølgelig støde nogle. I pædagogik er der ingen enkle svar – der skal en balance til – men det er vigtigt at sige, at børn ikke kun rummer retfærdighedsfølelsen. Så nok skal der være en vis rimelighed, men samtidig skal der også vises respekt for de svageste.

Nulfejl-kultur

Dårlige relationer mellem lærere og elever kommer som bekendt til udtryk på andre måder end i form af decideret skæld ud. I undersøgelsen fra Børns vilkår pegede børnene i 4. og 7. klasse bl.a. også på, at de oplevede at føle sig udstillet, når de blev hørt, og at der ikke var plads til at begå fejl.

- Det er vi som pædagogisk sektor nødt til at tage dybt seriøst! Når vi i Eduk underviser i relationskompetencer, arbejder vi bl.a. ud fra selvbestemmelse-teorien, som handler om hvad der bringer mennesker i trivsel, nemlig at vi trives, når vi føler os kompetente og kan finde ud af det, vi bliver spurgt bedt om, at vi føler en vis grad af autonomi, meningsfuldhed og har en oplevelse af at sidde ved rettet i eget liv, og endelig også af samhørighed, siger Line Rønn Shakoor og tilføjer:

- Alle børn har brug for at føle sig kompetente, og det skal vi sørge for at komme i møde og respektere, så vi ikke får lavet alle de her små-ydmygelser og små-bebrejdelser i det daglige.

Når det alligevel sker at en lærer kan komme til at "hænge en elev til tørre" kan en del af forklaringen ifølge Line Rønn Shakoor være, at der i årevis har været et stærkt fokus på faglighed og målstyring:

- Og apropos balance, så er rigtig mange lærerne gået meget i den retning og er blevet super opmærksomme på læreprocesser og omhyggelige med at børnene skal nå lige præcis de samme læringsmål på et bestemt tidspunkt. Det har den slagside, at vi slår ned på det hver gang vi ser læring der ikke er helt perfekt. Det blik skal vi have kalibreret tilbage - det skal være nogenlunde og fint nok, det skal være på vej. Vi skal have det blødt lidt op ... Jeg forstår godt at lærere, som i 15 år har været på kursus i målstyring, har fået det blik. Men børnene kan bare ikke holde til det.

- Jeg kunne godt drømme om, at det er muligt at lykkes på mange flere måder i folkeskolen i dag. Hvis vi tager en stil i dansk som eksempel, kan man jo enten rette den for stave- og kommafejl og måske har barnet heller ikke styr på nutids-r ... Men et andet blik kunne være at se på, hvad barnet er optaget af. At komme tættere på barnet gennem teksten i stedet for at fokusere på fejlene ...

Så pyt med komma- og stavefejl?

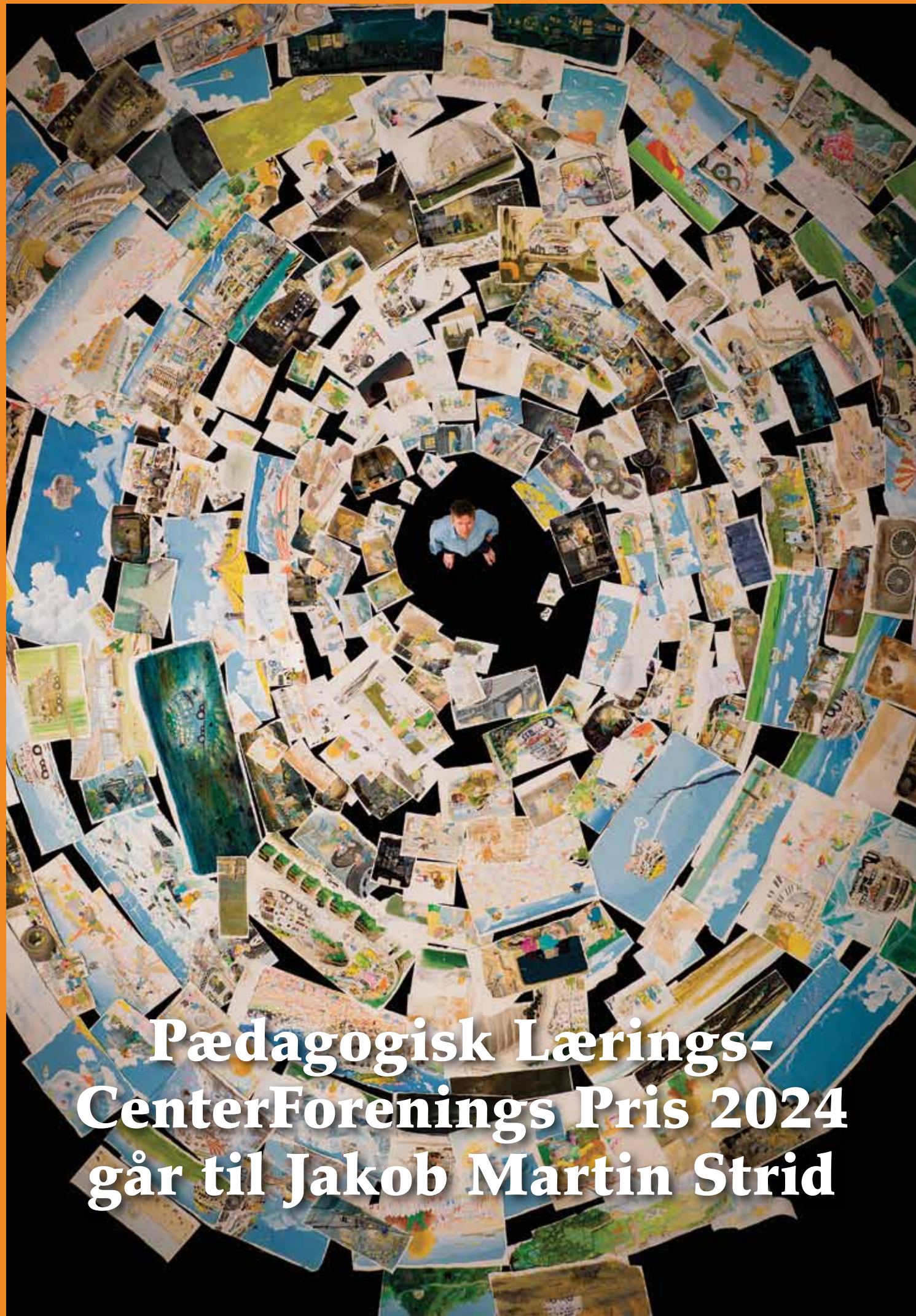
- Nu har jeg selv været lærer i 15 år og min egen oplevelse er, at hvis børnene føler sig set og er et godt sted i deres fællesskab, så er det det primære. Når først dét kører, handler det om at vække deres glæde ved et fag. Og når de oplever eksempelvis danskfaget som et fag, der kan give dem noget og være sjovt på forskellige måder, det kan være vi en dag ser en film, en anden dag læser vi en god bog eller får læst højt. At man kan mærke en variation i faget. Og så er der de dage, hvor vi sætter os ned og træner nogle færdigheder. Det vil børnene jo gerne, når det giver mening!

- Men hvis man hver gang børnene afleverer en spøgelseshistorie, møder dem med reglerne om nutids-r og kommaer, hvad er det så vi viser dem? Vi viser dem at vi er lige glade med hvad de har fundet på og at deres fantasi ikke betyder noget, mener Line Rønn Shakoor og lægger til:

- Som lærer har man næsten altid muligheden for at finde på nogle opgaver med rigtig meget barn i. Det nemmeste er at sige "skriv et eventyr med så og så mange genretæk," men det spændende og motiverende er at stille opgaver, hvor barnet har plads til at være sig selv. Og så gavner det trivslen. ■

Find yderligere inspiration via blog, artikler, videoer og bøger og/eller læs mere om kick off-forløb, workshops og efteruddannelsesforløb som relationskompetence-vejvisere på Eduk.dk.

Undersøgelsen fra Børns vilkår "Trygge fællesskaber i skolen – de gode skoleliv ifølge børn i 4. og 7. klasse" er fra den 3. september 2024. Se hele rapporten på Børns Vilkårs hjemmeside.

**Pædagogisk Lærings-
CenterForenings Pris 2024
går til Jakob Martin Strid**

AI magt til fantasien

Af Lotte Hjortshøj, forlagschef Børn og unge, Gyldendal

Jakob Martin Strid skaber fantastiske værker, tager os alle med på eventyrlige rejser og tryllebinder sine læsere, store som små.

Det hele startede i 2004 med, at Jakob afleverede et bidrag til en nordisk billedbogs konkurrence, der var udskrevet af Gyldendal i samarbejde med tre forlag i Sverige, Norge og Finland. Jakobs bidrag var intet mindre end den rørende, hjertevarme fortælling om *Lille Frø*. Den lille grønne anarkist vandt uden problemer den danske del af konkurrencen. Og siden har *Lille Frø* taget både børn og voksne med storm. For med *Lille Frø* kan mange børn genkende følelsen af en gang imellem at komme til at gøre noget tosset, som de voksne bliver sure over – uden helt at forstå hvorfor.

Og netop forståelsen for dem, der falder ved siden af, anerkendelsen af, at "fej" eller skarnsstreger ofte udspringer af en nysgerighed efter at undersøge verden, løber som en rød tråd gennem Jakobs forfatterskab.

Efter *Lille Frø* er det blevet til en lysende perlerække af bøger fra Jakobs hånd. Flere af dem har nu opnået klassikerstatus. *Den utrolige historie om den kæmpestore pære*, for eksempel, og historien om Lille Madsen og hans bortblæste hus; det ordknappe billedværk *STRID*; en stribe historier om elefanten Mimbo Jimbo og hans venner; den forunderlige *Flyvebogen*; historien om Tapiren, der i bogstavelig forstand kommer helt ud af form og bliver hjulpet tilbage til tapirfacon igen ... Og undervejs har Jakob hele tiden arbejdet på sit hovedværk.

Den fantastiske bus er et storslået, generøst og eventyrligt værk, der udkom i 2023 efter 15 års arbejde – og begejstrede den samlede danske anmelderstand. Ud over at bjergtage anmeldere har *Den fantastiske bus* også ramt helt rent i børnenes verden. Det er en bog, børn vil have læst igen og igen. Både fordi den eventyrlige historie om venskab, sammenhold, solidaritet og håb naturligt appellerer til børn, men også fordi de overdådige, detaljerige og poetiske illustrationer indbyder til at blive udforsket og nærstudert af et åbent, tålmodigt og nysgerrigt barneblik.

I *Den fantastiske bus* følger vi en flok skæve eksistenser, der sammen beslutter at bygge en kæmpe stor bus, der kan transportere dem alle til det sagnomspundne Balanka. Det bliver en lang rejse, der blandt andet går gennem Det sidste land, som regeres af en fæl diktator, men også gennem nordlyset og en række fortryllende landskaber. Historien er fortalt gennem de smukkeste illustrationer. Alle kan være med, og det er en stor læseoplevelse for børn og voksne.

Jakob har givet os karakterer som den noget selvfede og utroligt skønne Tapir, den venlige og kære lille elefant Mimbo Jimbo og hans mangfoldige og inkluderende venneflokk, den skrappe lille heks Baba Jaga, den anarkistiske og Emil-beslægtede Lille Frø, de eventyrlystne venner Mitcho og Sebastian, der rejser af sted i den kæmpestore pære ... og selvfølgelig Timo og Tolstoj og Spir og alle de andre fra *Den fantastiske bus*.

Alle, der har læst Jakobs bøger – og det er efterhånden ikke så få – har nok også noteret sig, at han er glad for fantastiske maskiner og nyttige dimser: Jakob har blandt andre introduceret os for en mekanisk sø-drage, et gå-hus, en sejrende kæmpepære, en virkelig misundelsesværdig spejlægsmaskine, en selvbygget rumraket, en praktisk Monster-formindsker og selvfølgelig bussens uundværlige Plasma-Puls-Generator. Der er nærmest ingen grænser for opfindsomheden.

Og rundt om alle disse pragtfulde maskiner, forunderlige historier og originale karakterer gennemstrømmes Jakobs univers af varme, omsorg, fællesskab, humor, poesi og så selvfølgelig den antiautoritære ånd, som er hans evige varemærke.

Igennem sit forfatterskab har Jakob lært os om betingelsesløs kærlighed, om at det er o.k. ikke at være perfekt, om ægte venskab, om hjælpsomhed, rummelighed, fællesskab, tolerance, nysgerighed og fantasiens kraft. Han har inviteret os alle sammen ind i sit helt eget, ubetinget originale og magiske STRID-univers.

Kære Jakob. Du knokler. Du stiller uhyggeligt høje krav til dig selv. Du er totalt kompromisløs, og du hopper altid over gærden, der hvor det er allerhøjest. Det kommer der fantastiske værker ud af. For alt det vil jeg gerne takke dig! Et helt fortjent og stort tillykke med Pædagogisk LæringsCenterForenings Pris 2024, Jakob.

Kære Jakob

København, d. 3. okt. 2024

Så får du sørme en superflot pris - igen! **LæringsCentrets børnebogspris!** Stort tillykke med den. Du ved, jeg synes dine bøger er fantastiske - næsten ligeså fantastiske som Bussen, faktisk. Både Dimitri 9mm, striberne i Politiken og i Vi Hader Aling, Ja, og Frøen! Og det har virkelig været et privilegie at stå på sidelinjen og se **Den Fantastiske Bus** samle sig og blive et helt værk.

Når jeg er blevet sms'et om at komme over og hjælpe med at finde en enkelt lille, men essentiel tegning under bjerge (ja, **BJERGE!**) af andre tegninger, hver især af enormt format, bare mødes for at snakke om formen på skyer, eller måske bare lige vende noget helt tredje - har du altid noget at byde ind med. Altid vedkommende. For jeg kender stort set ingen med en arbejdsmoral som din, eller et hjerte som dit, der er på størrelse med bussen selv. Begge dele, der tilsammen gør et passioneret og humanistisk menneske.

Dit udgangspunkt er for mig både genkendeligt og meget dansk: Med rygsækken fuld af Blixen, Tove Ditlevsen, Turell, Benny Andersen, Ib Spang Olsen og Claus Deleuran. Men Astrid Lindgren og Tove Jansson er der også. Og Momo. Og Miyazaki. Og Tintin. Og George Lucas... Og en hulens masse musik. Og så alt det andet.

Alt det har manifesteret sig i dette vildt fabulerende og utroligt flotte værk, som du nu modtager børnebogsprisen for.

Så kæmpestort tillykke med prisen, Jakob. Det er så velfortjent

De allerbedste hilsner
- Jon

Illustration af Jon Skræntskov

Alvorlig leg -

Jakob Martin Strids

Af Nina Christensen, Professor, Center for Børns Litteratur og Medier

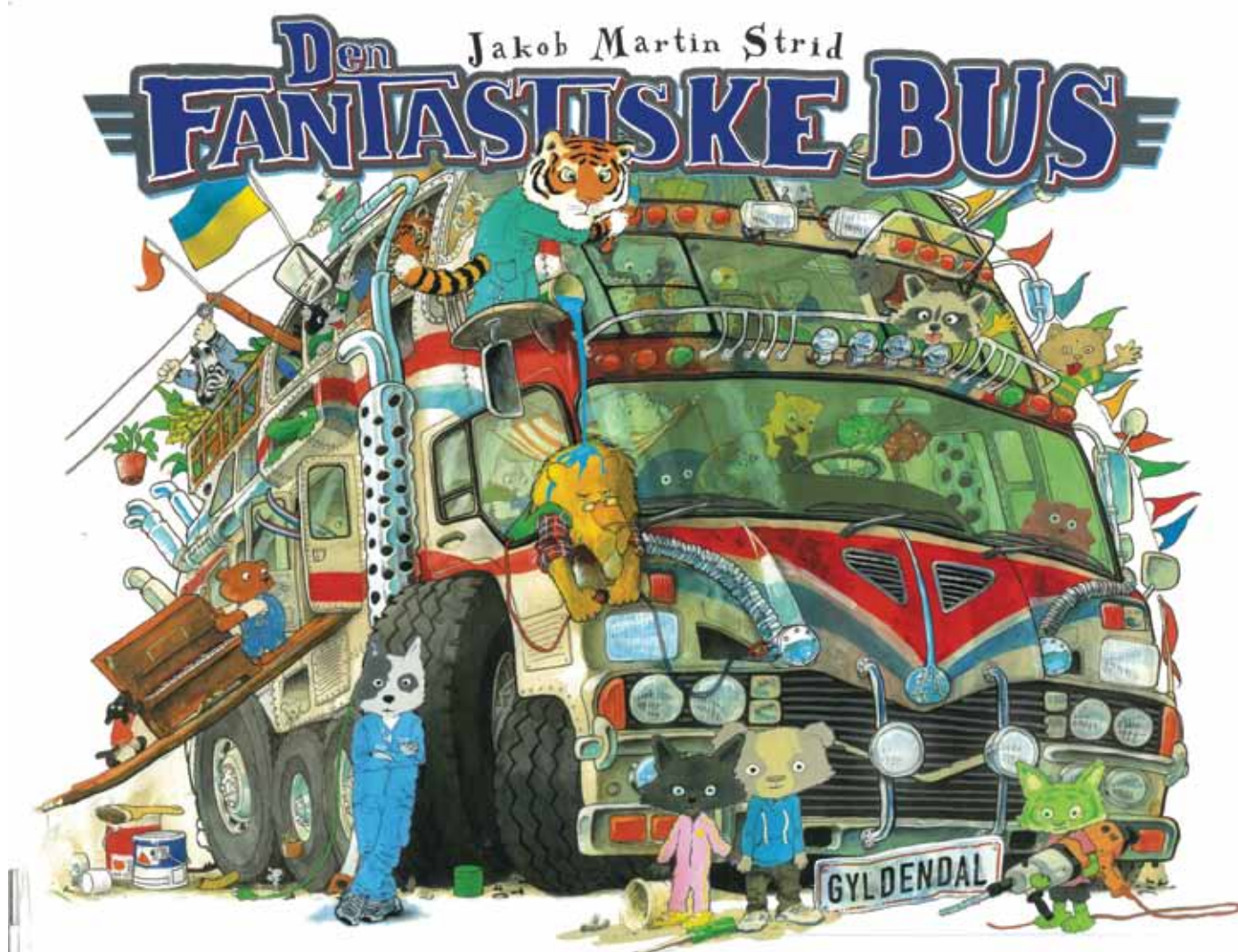
Fra forsiden af Jakob Martin Strids monumentale billedbog *Den Fantastiske Bus* mødes læseren af de lidt urolige blikke fra en hund i blå hættetrøje og sneakers og en lille kat i lyserød jumpsuit. Senere skal læseren lære dem at kende som jeg-fortælleren Taku og hans ven Silja. Bag dem tårner titlens enorme bus sig op med et mylder af karakterer, der bl.a. er i fuld gang med at flytte et klaver ind i bussen og sætte et trommesæt op. Alt ser ud til at kunne ske og dét for fuld musik! Titlen træder frem med store, blå bogstaver på sølvskinnende baggrund. Det er overvældende, uoverskueligt og dragende. Vender man den 2,5 kg. tunge bog om, lover bagsideteksten en storslået fortælling om en rejse mellem liv og død. At vende bogen igen og påbegynde læsningen kræver motorik

og kræfter: Tværformatet svarer næsten til to "almindelige" billedbøger lagt ved siden af hinanden og med sine 205 sider sprænger den rammerne for den gængse billedbogs typiske 24 sider eller 12 opslag. Også bogens format gør opmærksom på, at der er noget stort på spil.

Der vil være et før og efter *Den Fantastiske Bus* i dansk billedbogshistorie og i Strids forfatter- og illustratorskab. I det følgende trækker jeg med udgangspunkt i bogen nogle linjer i Strids produktion med vægt på karakterer, det visuelle udtryk, billedbogen som medie og forbindelser mellem Strid og ældre, markante billedbogsmagere.

Skæve eksistenser

Taku og Silja er – trods deres dyreansigter – forbundet til

legende alvor

om billedbogsmager

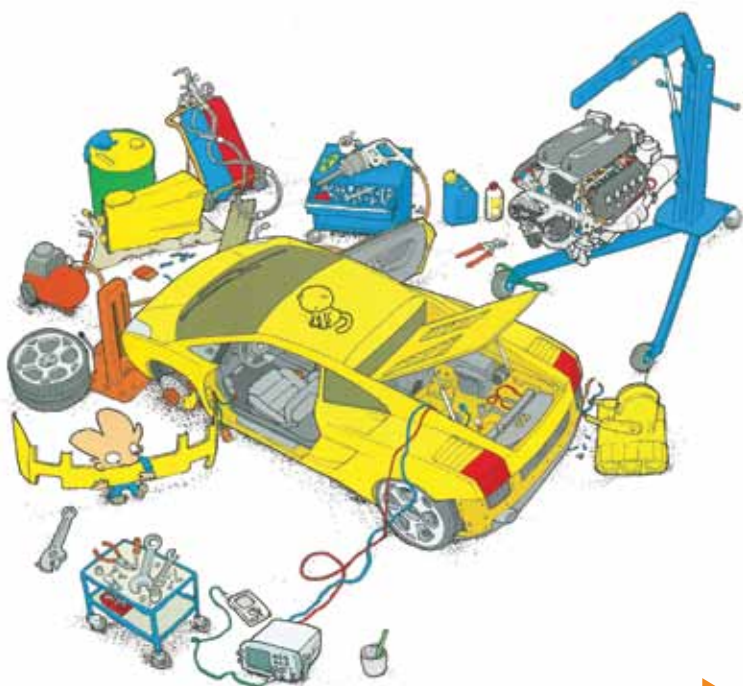

gode sammen. Kernefamilien er ikke-eksisterende og valgslægtskaberne er stærke, både blandt børn og voksne. Også her peger fortællingen ind i sin samtid.

Mellem dystopi og utopi

Alt kan ske i en fortælling af *Strid*. I den oversete, ordløse *Strid* (2009) finder man korte, afsluttede fortællinger om at bygge maskiner og rejser til arktiske og eksotiske lande. Den kan ses som en forløber for *Den Fantastiske Bus*, hvor udgangspunktet dog er mere dystopisk: I Ahnstarr City ligger hjemløse på gaden uden for banken, udsatte borgeres huse rives ned, en oversvømmelse truer med at udradere byen - der i øvrigt befinder sig i tilstanden efter atomkrigen - internettet er brudt sammen, og en ond diktator regerer over et af de lande, bogens persongalleri ankommer til! Det lyder voldsomt, men *Strid* undgår at skræmme læseren, bl.a. gennem mængden af detaljer, der tillader læseren at finde sin egen vej i billedrejsen. Da Taku, Silja, Spir og deres venner må forlade Ahnstarr City, har han fx tegnet en scene, hvor børn og voksne flygter i nattemørket i hast og uro, mens en grædende, lille kanin rækker hænderne ud mod sin mor. Verden omkring børnelæserne indeholder krig, oversvømmelser og sygdomme, og det giver *Strid* plads til. Med den meget vigtige tilføjelse, at læseren fra begyndelsen bliver taget i hånden af fortælleren, der allerede på side 7 fortæller at rejsen til Balanka lykkes.

nutidens børn. Taku er et moderne, empatisk individ, der både føler for den lille, syge Timo, hvis liv ekspeditionen drejer sig om at redde, og for sine venner med forskellige andre udfordringer. *Strid* sætter også i denne bog de utilpassede væsner i scene, som man ser det i *Lille frø* (2005), hvor hovedpersonen fx sætter ild til skolepsykologens papirkurv. *Strid* ligger på dette punkt i forlængelse af den lange tradition fra Lindgrens *Pippi Langstrømpe* (1945) og Ole Lund Kirkegaards børnekarakterer, der ikke lever beskyttede børneliv i middelklassen, men er portrætteret som selvstændige individer med fantasi, handlekraft og i Pippis tilfælde omsorg for de svageste. I *Den Fantastiske Bus* tager Taku sig af Silja, der ikke kan tåle byens larm og derfor bor alene i udkanten af byen. I *Balanka* sørger han for, at hun får sit eget værelse, hvor "hun både er tæt på os, men også for sig selv". I drømmelandet er der plads til hende, til den tidligere pilot Lucas, som drikker lidt for meget, og til tigreren André, der har et heftigt temperament. Persongalleriet er spraglet, og små og store, voksne og børn forklædt som dyr, arbejder sammen på lige fod. Fælles- og slægtskabet mellem dem hviler på den fælles mission, men den bygger også på værdier om at beskytte de svage og kæmpe for det

På dette punkt er det fristende at sammenligne Strid med Ib Spang Olsen, der også på et tidligt tidspunkt skrev om fx om miljøproblemer i *Røgen* (1971), men gjorde det med ønsket om på en gang at fortælle om et problem og at appellere til barnets fantasi uden at skræmme. Begge forfatter-illustratorer knytter barnekarakterer og fantasi sammen og præsenterer dermed både børn og voksne for håb om forandring gennem evnen til at forstille sig alternative verdener. Sammenlignet med Spang Olsen er Strids idérigdom dog nærmest eksplosiv og heri ligger nok en væsentlig årsag til hans appel og popularitet. I *Den Fantastiske Bus* bliver en potentielt farlig diktator fx afbildet som en stor, lyseblå mutation mellem en blæksprutte og et reptil, og diktatoren kræver alle børns fødselsdagsgaver og holder tigerunger fanget. Da bussen skrider i radioaktivt slim, kører den ind i hans kage med et stort, lyserødt "SPLAT", rammer diktatorens fængsel og befrier dermed de tilfangetagne tigerbørn, hvorefter den flyver på jetmotorer op i himlen, hvor bus og passagerer reddes af en sammensat flok af dyrelignende guder! Det giver helt fint mening inden for bogens univers, og deri ligger måske en del af Strids appel til de voksne smags-

dommere og formidlere, mig selv inklusiv: Man bliver mindet om, at fantasien har de grænser, man selv sætter for den.

At læse med hænderne

Den Fantastiske Bus er i næsten provokerende grad en fysisk bog. Den er tung, den er stor, den er svær at håndtere. Det er naturligvis også dens kvalitet og et bevidst valg. På titelbladet ses en dedikation til forfatterens søn, hvori der står, at far og søn har levet med bogen i 14 år, dvs. fra omkring den tid, da tablets og smartphones begyndte at komme på markedet. I kolofonen anføres det, at bogen ikke indeholder digitalt udførte tegninger – "Everything by hand. Everything on paper". Det mærker man: Papiret er næsten demonstrativt tykt, og naturligvis er bogen syet i ryggen. Forskere har talt om, at der i vor tid er fokus på bogens 'boghed'. For Strids værker gælder, at læseren på tværs af forfatter- og illustratorskabet bliver opmærksom på det særlige ved netop *billedbogen*. Hans opmærksomhed over for forholdet mellem skrift og billede viser sig fx konsekvent i, at teksten i mange bøger er håndtegnet med Strids karakteristiske skrift. Den sender med

skriftens flotte "fødder" måske også en hilsen til Ib Spang Olsens håndtegning af digtene i 2. udgaven af *Halvdans ABC*. Illustrationerne er på ingen måde sekundære i forhold til teksten i Strids værker, og man fornemmer som læser, at det lykkeligvis nok vil tage en omkring 14 år at gøre sig bekendt med alle detaljerne i *Den Fantastiske Bus*.

Brug af forskellige formater er en anden måde, hvorpå Strid leger med billedbogen som medie og appellerer til læserens taktile opmærksomhed. Allerede *Mustafas Kiosk* (1999) var i det ret sjældne, smalle højformat, som klassikeren *Lange Peter Madsen* (1950), mens man kan holde fire små Mimbo Jimbo-bøger i kassette i én hånd. Der skabes også en fysisk forbindelse mellem læser, bog og fortælling de mange steder i *Den Fantastiske Bus*, hvor Strid skaber en cliffhanger nederst på billedbogens højreside. Strid viser fx et kæmpe panorama-billede med bussen i ukontrolleret fart ledsaget af teksten: "- Jeg kan ikke bremse!!" – vingerne skal foldes ud "TÆND DEM NU!!!". Om bussen crasher eller flyver bliver først afgjort ved bladrning. Billedbogen er i sin natur interaktiv i kraft af samspillet mellem illustration, tekst, opsætning på siden og måden hvorpå fortællingen fordeles på bogens opslag. Det særkende ved billedbogen udnytter Strid til fulde.

Strids streg

Stregen binder naturligvis også Strids illustratorskab sammen gennem snart tre årtier. På udstillingsstedet Copenhagen Contemporary kan man året ud i sal efter sal se de monumentale originaltegninger til bogen. Metervis af hvidt tegnepapir er dækket med sirlige tuschtegninger koloreret med akvarel og gouache. Igen løber der i forhold til teknik en lige linje fra de tidlige tegninger i *Mustafas kiosk*. Brugen af pen og pensel giver associationer til Arne Ungermann, der i dag nok er mest kendt for illustrationerne til *Palle alene i Verden* (1942), og som i lighed med Strid også lavede tegneseriestriber i dagblade. Men hvor Ungermanns palet var holdt i blide farver, er der igen noget meget nutidigt i Strids farvevalg. I *Den Fantastiske Bus* kan man på vej ud af Ahnstarr City fra et opslag til et andet bevæge sig fra en scene sat i den blåsorte, regnvåde nat til på den næste illustration at vågne op til en lysende morgen i alle solens farver. Stregen kan også drejes i retning af det humoristiske og muntert karikerende, hvilket er en anden grund til, at de dystopiske elementer i *Den Fantastiske Bus* aldrig tager over. Når man fx hører, at alle karakterernes huse står til at blive revet ned næste dag, og det godt kunne blive lidt for alvorligt eller skræmmende, tegner Strid tigreren André med et udtryk og et kropssprog, der kun kan få en til at smile.

Strids forfatter- og illustratorskab er omfattende og fortjener grundigere opmærksomhed end der her er plads til. Det omfatter småbørnsbøger, nonsensvers, episke billedbøger, store mængder satiretegninger og meget andet. På intet tidspunkt har man indtryk af, at Strid har skrevet eller tegnet noget for at *please* et publikum, en trend eller en tidsånd. Snarere har han gjort det til en dyd både at hylde og til tider også være rebelsk over for mulige dogmer og begrænsninger inden for børnebogsgenren. Den fastholdelse af kunstnerisk frihed har ikke kun ført ham ind i børneværelserne og den uofficielle kanon i boghandlere og biblioteker, men også ud på verdensmarkedet. At en så intenst 'billedboget' billedbog som *Den Fantastiske Bus* nu foreløbig er solgt til Ukraine, Frankrig, Kina og Serbien viser på smukkeste vis, at utopien har fremtiden foran sig. ■

Strid genfortryller v

Af Eline Mørch Jensen, redaktør

Udstillingen af original-tegningerne til Jakob Marin Strids omfangsrige og sprudlende værk *Den fantastiske bus* er den første udstilling på Copenhagen Contemporary, som er skabt til børn. Men, ifølge direktør på CC, Marie Laurberg, ikke den sidste! Udstillingen har nemlig været – og er stadig – en kæmpe succes og kan opleves frem til den 29.12.24.

Copenhagen Contemporary har til huse i den gamle B&W-svejseshal på Refshaleøen i København. Det internationale kunstcenter udstiller installationskunst, videoværker og performanceart af samtidens kunstnere. Og nu altså også Jakob Martin Strid, som har en helt særlig plads i medarbejdernes hjerter, fortæller Marie Laurberg, som her tager os med på en omvisning i hans unikke billedunivers.

- Vi er kæmpe Strid-fans herude! For os er Jakob en af de største historiefortællere i billeder for børn, vi har herhjemme. Så da vi fik nys om at han var i gang med det her ambitiøse projekt, vidste vi bare at det ville vi vildt gerne lægge hus til! Vores opgave er jo at formidle hvad der foregår på den kreative scene lige nu og samtidig lægger vi stor vægt på at være et børnevenligt sted, hvor man som lærer eller familie kan tage sine børn med og opleve kunst i verdensklasse, siger Marie Laurberg.

Den fantastiske bus er historien om hvordan en gruppe venner, som består af en broget samling dyr, bygger en bus og drager ud på en hæsblesende rejse for at finde det lykkelige land Balanka, hvor safran-liljen gror, for lige netop den sjældne safran-lilje er det eneste, der kan helbrede lille Timo.

Mens vi bevæger os rundt i udstillingen, beder jeg Marie Laurberg om at sætte ord på, hvad der gør Strid til en historiefortæller *ud over det sædvanlige*. Hun peger allerførst på hans detaljerigdom:

- Noget af det sjove er, at der er så ekstremt mange detaljer i hans billeder. Det er tegninger, man virkelig kan gå på opdagelse i. Der er dels den store fortælling om venskab, byudvikling, sammenhold og drømme, og samtidig fortæller hver tegning sin egen historie, siger Marie Laurberg og lægger til:

- Vi oplever at børnene lever sig meget ind i historien, også fordi omdrejningspunktet er et barn, der er sygt, de bliver *suget ind* i fortællingen. Jeg tror at detaljerne er med til at gøre at han rammer plet, for bogen *i sig selv* er jo rimelig hurtigt læst, men når du så læser billederne sammen med børnene, så er der stof til timer og atter timer ...

Hun opfatter *Den fantastiske bus* som et billedværk lige så meget

som en ordfortælling, fordi billederne i så høj grad er med til at bære historien. Udstillingen består af et uddrag af tegninger, som Strid har arbejdet på gennem de seneste 15 år. *Alt* er lavet i hånden i et mix af vandbaserede materialer, nemlig blyant, tusch, posca tusch, akvarel og helt almindelig maling fra en farvehandel.

Detaljens kunst

Den store detaljerigdom kommer eksempelvis til udtryk i Strids konstruktion af fantasiuniverset omkring Ahnstarr City, en larmende storby et sted på kanten af vandet, hvorfra handlingen udgår.

- Når man sidder med bogen i hænderne, er den jo ret stor, men tegningerne bag er meget større end man måske skulle tro, mange flere meter lange, og originalerne vises her i naturlig størrelse. Her er det tegningen af Ahnstarr City med sine enorme betonklodser, tv-tårne, spillehaller, McDonalds, Starbucks og nogle industrihaller, som i øvrigt ligner Refshaleøen ret meget, mens der nede i vandkanten ligger nogle små, selvbyggede skure og bådebroer – sådan lidt Christiania-agtige, hvor folk har indrettet sig mere rodet og hyggeligt med cykler og potteplanter ...

- Jakob har fortalt at han både er inspireret af København og området på Refshaleøen, men også af asiatiske storbyer, han har besøgt, blandt andet Jakarta i Indonesien. Det kan man også se på skrifttegnene og de kaotiske skilteuniverser – her ligger for eksempel Super Future Money Invest, Vodaphone, Sunshine, og forskellige andre store firmaer ...

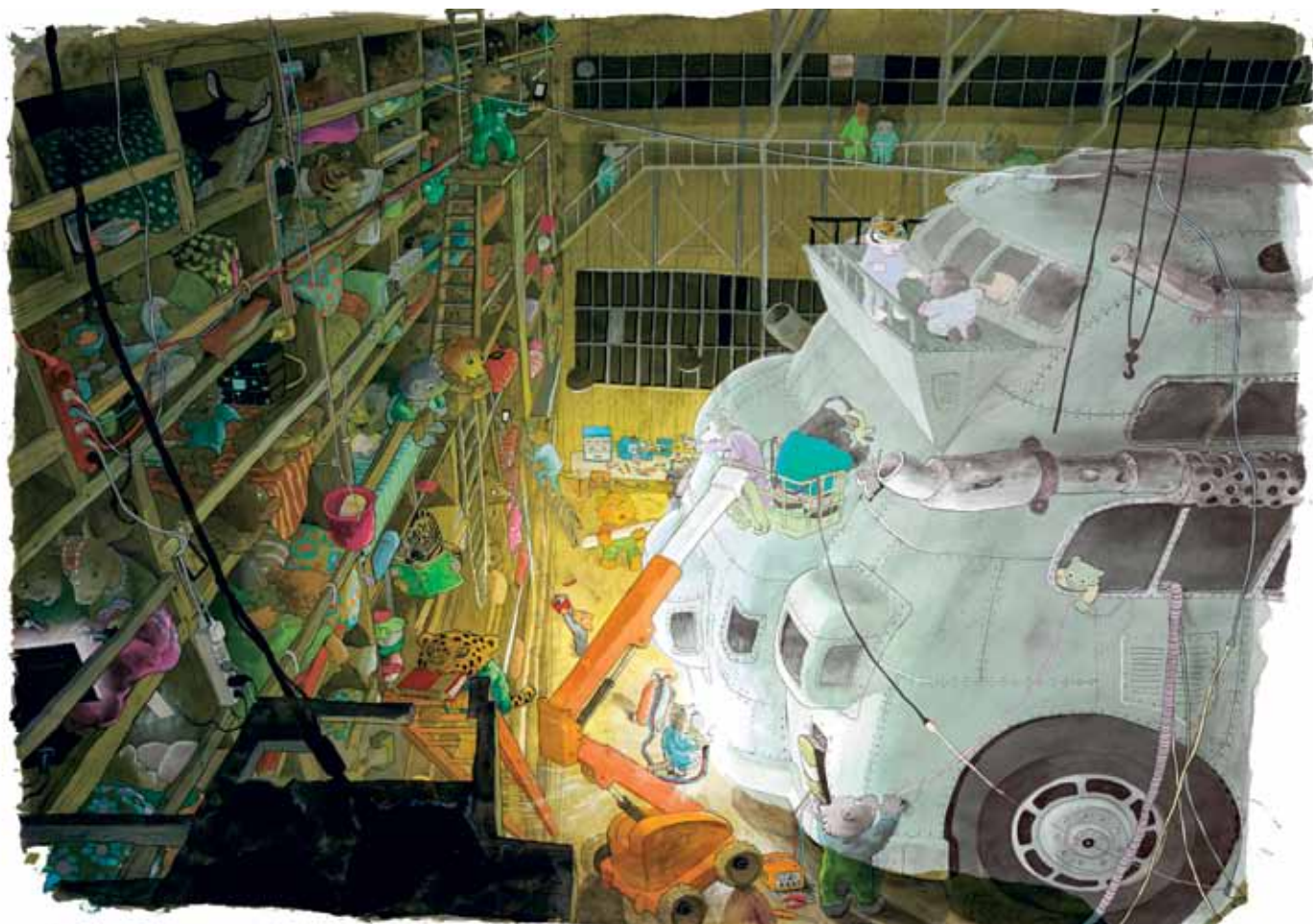
Det rå kapitalistiske samfund ...

- Ja, på den ene side den futuristiske og brutale storby, og på den anden side et selvbygger-utopia, som jo så i bogen bliver ryddet, tilføjer Marie Laurberg.

For at udvælge de billeder, der skulle med i udstillingen, var hun sammen med et par kolleger på besøg i Jakobs lejlighed for at gennemgå flere hundrede tegninger, som lå i nogle store bunker. Hun fortæller at hans kat gik rundt mellem tegninger og kaffekopper, hvorfor hun "fik lidt nerver på" over opbevaringen af originalerne. På den anden side passede de lidt nussede tegninger meget fint til ånden i bogen, hvor Strid selv har tegnet kafferinge, fedtpletter, blyanter og andre redskaber – lige som flere af originalerne er sat sammen af flere stykker papir for lige at få plads til en ekstra detalje.

Verden for vores blik

Der blev bygget køjer op langs hele endevæggen.

Blandt de mange originaler faldt de også over tegninger af en stor industrihal, som virkede bekendt.

– Vi anede det ikke på forhånd, men hvis du kigger ud ad vinduet lige her, kan du faktisk se bygningen, siger Marie Laurberg og peger ud ad vinduet. Den hal, hun udpeger, var en del af det gamle B&W skibsværft, der i dag fungerer som lagerhal for Det Kongelige Teater.

– Så det var nærmest *meant to be* at vi skulle lave den her udstilling sammen netop her, mener hun.

Omtanke og fordybelse

Det forhold, at alt er lavet i hånden og at projektet har været 15 år undervejs, er ifølge Marie Laurberg med til at understrege Strids helt særlige position som historiefortæller i ord og billeder.

– Jakob har selv sagt at det her skulle være hans hovedværk. Det er jo en enormt ambitiøs – ja, en *frygtelig!* – opgave at stille sig selv. Den har været svær at leve op til og derfor tog det også 15 år.

Og så har han vel også skullet leve af noget, så han har haft andre projekter hen ad vejen ...

– Ja, han har lavet mange bøger i mellemtiden. Men jeg ved også, at han har lovet sig selv aldrig at bruge så meget tid på ét projekt. Samtidig er det bare fantastisk, at han har gjort det! Vi lever i en tid, hvor man hele tiden får præsenteret meget hurtigt materiale, Snapchat, TikTok og alle de her korte videoer, som folk har brugt kort tid på at lave – og så er de væk igen. Så det har været vigtigt for ham at sætte sig ned og *gå i dybden* med et værk til børn – og det er virkelig noget, folk har savnet, mener Marie Laurberg og tilføjer:

– At han så også tegner i hånden gør, at du får en fornemmelse af kvaliteten i hver lille bitte vignet, du fornemmer at der ligger omtanke bag. Han har helt klart nogle forbilleder, hvis arv han forsøger at løfte, blandt andet Hayao Miyazaki og Richard Scarry – både med dyrene, nærværet og humoren.

Hun peger på at ikke mindst humoren taler til læsere på tværs af generationer, sådan at også voksne, som læser hans bøger højt, får en oplevelse. ▶

- Jakob har nogle virkelig sjove person-karakteristikker - her er det bare dyr – for eksempel en krokodille, der er super materialistisk og *bare skal have* et megadyr badekar, han har brugt flere år på at spare op til, eller en tapir der aldrig er med på en ide, men som når ideen så får succes, gerne vil have æren for den. Den slags småting, som voksne synes er rigtig godt fanget, og som børnene måske har et andet blik på, siger hun og uddyber:

- Det humanistiske perspektiv står helt centralt. Der er så mange rørende elementer i den her bog, for eksempel en hund der er alkoholiker, og som de andre rummer og passer på. Jeg tror at det medmenneskelige perspektiv taler til folk. Og så også det at han er så god til at finde på karakterer, man går op i og føler for. Tilsammen er det med til at gøre Jakob til en usædvanlig stærk fortæller.

Poesi og magi

Marie Laurberg stopper op foran en tegning, som viser to tigre der sidder sammen og fletter kurve, for at give et eksempel på Strids talent som tegner:

- Jakob er virkelig en god tegner og ikke mindst ekstremt dygtig til at arbejde med lys og skygge. For eksempel her, hvor han går ind i de mindste detaljer med kurvefletningen. Bevæger du blikket bare en smule, bliver tegningen mere udflydende og skitseagtig. I den for samme tegning kan detaljeringsgraden skifte meget - det er noget af det, man kan i tegningsmediet, zoome ind og ud ...

Du kalder ham for tegner, ikke maler?

- Ja, men hvis man ser på hans tegninger gennem tiden, så går han faktisk fra at være tegner til at blive mere malerisk. Lidt efter lidt holder han op med at bruge så meget konturstreg og tegningerne bliver mere atmosfæriske.

Er han blevet mere poetisk i sit udtryk?

- Der er jo nogle helt tydelige helte og positive værdier i hans bøger – venskab, sammenhold, kreativitet. For mig er han en værdidrevet historiefortæller, men han har brugt meget energi på at komme væk fra at være "politisk kunstner." Han startede ud fra et meget venstreorienteret miljø, men med tiden mener jeg at han har flyttet sig væk fra de bastante budskaber i retning af det mere menneskelige. Han er stadig samfundsdebatør helt klart, men på kunstens præmisser, fastslår Marie Laurberg og lægger til:

- Så ja, poesien, det magiske i verden og fantasiens rigdom får lov at fylde mere end det sort-hvide. Det kan du se et eksempel på her, hvor bussen kører forbi en mark om natten, hvor der går en flok selvlysende okser og græsser. Det er sjovt at få øje på den udvikling, han gennemgår i løbet af de 15 år, hvor man næsten kan se, hvornår tegningerne er lavet. De tidlige tegninger, hvor alt er indrammet af sorte streger, har et mere stift udtryk end tegningerne fra de senere år, som er meget mere lette og drømmende. Med tiden maler han også flere himle med skyer, hvor der ingen indramninger er, så man kan tydeligt se, at han har øvet sig i nye teknikker, mener Marie Laurberg.

Barndommens fantasi-land

Under opbygningen af udstillingen *Den fantastiske bus*, har

man på CC haft fokus på at børnene kunne gå på opdagelse og være medskabende i Strids fantasi-univers. Udover de udstillede tegninger rummer udstillingen også en læsezone, hvor man kan sidde og læse og kigge i – nogle efterhånden godt slidte eksemplarer af – bogen *Den fantastiske bus*. Desuden er der et kreativt laboratorium, hvor børnene kan tegne og male, bygge en bus af pap eller folde safran-liljer af silkepapir. Der er også et trappemøbel, hvor man kan sidde og kigge ud ad vinduet på de gamle B&W haller og lade sig inspirere til at tegne sit helt eget byprospekt med en tegneplade i skødet.

- Når børnene har været igennem udstillingen, er de som regel super inspirerede til selv at gå i gang. Jeg tror det skyldes at vi

alle har et rum indeni, hvor vi længes efter et barndommens fantasi-land. Tag nu bare Jakobs fascination af maskiner! Se på konstruktionstegningerne af bussens indretning, hvor du gennem et snit af bussen ser alle rummene indeni, eller tegningerne af udstødningsrør, sidespejle og hvordan de er nittet fast ...

- Eller prøv bare at se på dyrenes køjesenge, hvor man kan hejse ting op og ned i spande. Der er enormt meget at få øje på og tale om! Da jeg havde mine egne børn med herind, gik de straks i gang med at finde ud af hvilken køje, der var den mest hyggelige. Der er så meget nærvær og poesi i en mønstret madras eller i den yndlingsbamse, man har med sig. Strid genfortryller verden

for vores blik! Udbryder Marie Laurberg og kommer uvilkårligt til at slå ud med begge arme i sin begejstring.

Og alle dyrene lever i harmoni med hinanden ...

- Præcis! Og se også guderne i skyerne, og blomstermarkerne med safran-liljer, som de lander i – hér mærker man for alvor at det spirituelle har fundet vej ind i hans virke, siger hun og tilføjer:

- Vi taler jo meget om nulfejlskultur, men også her er det rigtig befriende at gå på opdagelse på Jakobs tegninger, for man kan jo klart se at han tit tegner noget over, klipper fra og lægger til. Vores pædagogik på CC handler om at børnene selv kommer i gang med at tegne og slipper deres egne domme over, om en tegning er pæn eller grim. Det er noget der afholder mange fra at tegne, men her kan de jo se at Jakob bare har sat noget ekstra papir på, fordi der manglede nogle figurer, og her er der noget, som måske skulle have været måger, vi ved det ikke helt, for de blev aldrig helt færdige, men kun til nogle skitseagtige streger ... Men det er okay, det uperfekte må godt være der!

Digt med!

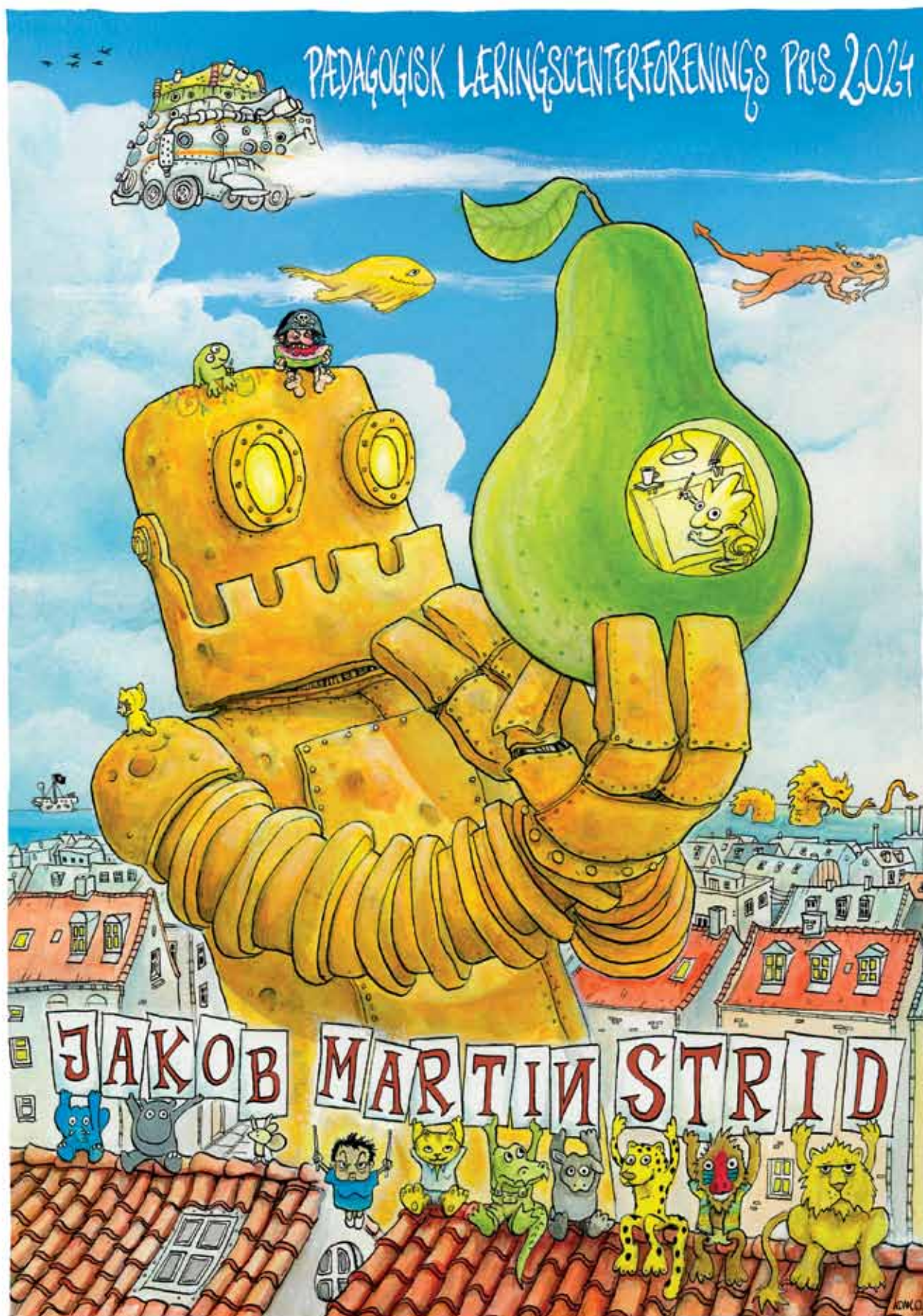
Kunst og billeder er i Marie Laurbergs øjne en af de allerbedste og mest oplagte samtalestartere. Derfor lægger hun vægt på at CC som kunstinstitution er et sted, hvor små og store kan komme og opholde sig et par timer eller gerne i længere tidsrum, og hvor de kan have nogle fælles oplevelser og hygge sig sammen som skoleklasse eller familie. Og hvor de ikke mindst kan tale om og dele deres oplevelser.

Har du et par gode ideer til hvordan man starter en spændende samtale om Den fantastiske bus?

- Da jeg selv gik i skole handlede det meget om freudiansk tolkning, hvor alting skulle symbolisere noget andet end det, det var. Jeg tror at der ligger en barriere i, hvis man opfatter kunst som et slags kodesprog, der skal tolkes på. Jeg kan godt lide at tage udgangspunkt i det, man ser, og så lade oplevelsen vokse ud fra det, siger Marie Laurberg.

- Hvis vi sammen ser på en tegning, så kig efter detaljerne og stil spørgsmål til dem. Prøv at se det blus, de har, og hvordan mon elektriciteten fungerer? Og hvad har de gang i herovre, hvor de hjælpes ad med at reparere bussen? Hvad er det de hejser op i spandene? Her er der én som går op ad en stige, som bruger begge hænder til at holde fast med og holder en bog i munden ... Gå på opdagelse i billederne og lad fantasien vokse. Mon de to dyr der er søskende eller venner? Og hvad læser zebraen egentlig højt for sine zebra-børn - en skrækhistorie om en farlig løve? Den bedste måde at åbne kunsten på er ved at digte med, mener Marie Laurberg og lægger til:

- Kunst er ikke noget særlig ophøjet, som man skal vide alt muligt om for at forstå. Hvis du står derhjemme i dit køkken og hører et stykke musik i radioen, kan du godt danse eller nynne lidt med, hvis du er i humør til det, uden at du kan noder eller ved hvem der har skrevet det. Den samme lethed skal der være i adgangen til kunsten. Du må gerne leve dig ind i den og have en holdning til den – og du må gerne spejle kunsten i dit eget liv. Det er præcis dét Jakobs tegninger inviterer til. ■

**Køb årets plakat af Adam O og prisvinder-indstikket om Jakob Martin Strid.
Plakat: 75 kr. + moms og forsendelse / Indstik: 25 kr. + moms og forsendelse
Bestil på PLCFadm@outlook.dk**

PSYKISK SÅRBARHED blandt børn og unge

Bøger, som nogle børn og unge kan spejle sig i, og som kan give andre en forståelse for, hvordan det er at have psykisk sårbarhed inde på livet.

Anna mistrives på universitetet. Hun kan ikke passe et normalt job, forholdet til kæresten slår knuder, og hun har svært ved at række ud efter sine nærmeste for at få hjælp.

En fin og følsom roman om at finde vej igennem livet og kærligheden med angsten som ledsager.

VELEGNET TIL ELEVER I UDSKOLINGEN

Cecilie Grønlund slår sit navn fast som en stærk (ungdoms) skønlitterær stemme

BERLINGSKE

Pi har længe følt sig utilpas og presset, og må nu sygemeldes på ubestemt tid med angst. Et møde med den udviklingshæmmede pige, Vicky, åbner op for nye måder at anskue livet på.

**VELEGNET TIL ELEVER
PÅ MELLEMRINNET**

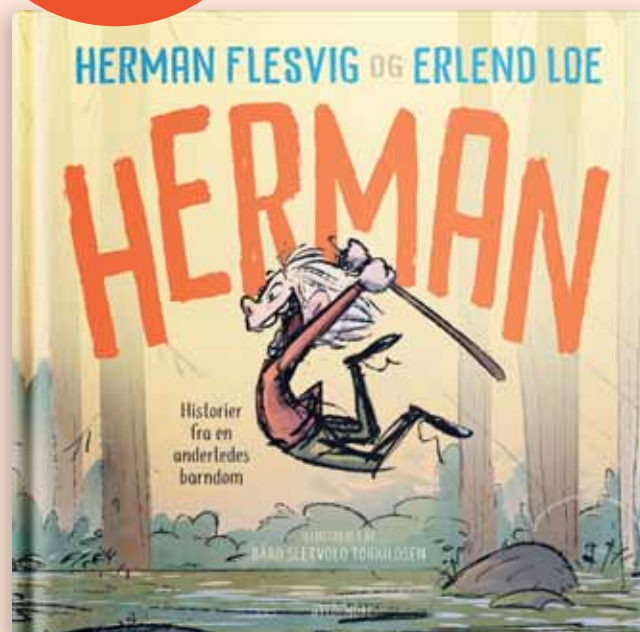
Man bliver glad i låget over den humor og optimisme og sans for det barokke, som præger bogen

POLITIKEN

Bogen er håbeful, fordi den er solidarisk med barnet og aldrig fordømmer.

WEEKENDAVISEN

Sprudlende illustreret og fortalt billedbog om drengen Herman. Tekst og billeder giver en fin og indlevet indsigt i, hvad der foregår i hovedet på et barn som Herman.

VELEGNET TIL ELEVER I INDSKOLINGEN

Bandevold, samskabe

Af Marianne Eskebæk Larsen

Et par nedslag i de nominerede titler til Nordisk Råds børne- og ungdomslitteraturpris 2024.

De 14 nominerede ved dette års indstilling til Nordisk Råds børne- og ungdomslitteraturpris stritter i alle retninger. Fra dystopi over spiseforstyrrelse til legens vigtige betydning, fra fantasy-folklore over bæredygtighed mytologisk forklaret til nyfundne fællesskaber og meget, meget mere. Man kan således vanskeligt tale om temaer eller tendenser. Mange husker måske *Rasmus laver en Nordisk børnebog* (2014), Rasmus Bregnhøis tegneseriesatire over den nordiske børne- og ungdomslitteraturs forkærlighed for vanskelige og alvorlige emner. Og jo, de er der også. Særlig bemærkelsesværdigt er, at begge Sveriges indstillede børnebøger handler om bandekriminalitetens brutale vold - såvel billedbog som ungdomsroman. Men det hele er bestemt ikke nordic noir. Det

bekræfter bl.a. Jakob Martin Strids *Den fantastiske bus* og *Oscar og jeg* (*Oscar og jeg*) af den norske forfatter Maria Parr. Her er fortællingens kraft i fokus.

Ti års tendenser

Nordisk Råds børne- og ungdomslitteraturpris har eksisteret siden 2013 og kunne således fejre 10-års jubilæum sidste år. En overflyvning hen over årene viser nogle overordnede tendenser, som kan samles i tre kategorier¹: 1) Diversitet og mangfoldighed i forhold til køn og seksualitet. 2) Klima/bæredygtighed og 3) Natur versus kultur. Netop Sverige har stået stærkt i den første kategori. Moa Backe Åstots ungdomsroman *Himlabrand* (2022) handler om udfordringen ved at være homoseksuel i det samiske macho-tyngede minoritetsmiljø. I ungdomsromanen *Hästpojarkarna* af Johan Ehn (2019) skildres homoseksualitet parallelt under nazismen og nutidens Sverige. Og i *Ormbunkslandet* (2016) af Elin Bengtsson tager romanen livtag med den tabuiserede kærlighed mellem søskende.

Dette års to svenske nominerede værker om bandekriminalitet følger sig til rækken af svære temaer om end i en endnu ikke etableret kategori.

Bandevold i børnelitteraturen

Romanen *Bror* af Alex Hourie skildrer bandekriminaliteten indefra i form af 14-årige Hussein, som kommer mere og mere i konflikt med sig selv og sin tro samt omgivelserne, efterhånden som han trækkes ind i en voldsspiral. Romanen udfolder forstadslivets forskellige mellemøstlige kulturer og religioner samt bandemiljøets hierarkier i en sprogtone af udråbsord som 'wallah'. Der er med andre ord lagt vægt på autenticitet.

Det samme kan man sige om billedbogen *Min bror* af Viveka Sjögren. Illustrationerne er skabt i samarbejde med 5. klasses elever fra Fittjaskolen i Stockholm. De har skrevet deres navne på bogens sidste opslag, hvilket fungerer som en rørende påmindelse om de skæbner, bogen handler om, nemlig børn/unge der aldrig fik udfoldet deres livsbane, fordi de blev dræbt i et bandeskyderi. Den rimede tekst sætter en poetisk tone for det voldsomme tema. Børnenes tegninger er integreret i afstemte farveflader, og de naivistiske tegninger skildrer forældre og børn i sorg, politihelikoptere over tagene, byens huse og altaner og skyer der græder. Ved at fokusere på den sorg bandedrabene forårsager går Viveka Sjögren uden om volden og ind i de ritualer sorgen afstedkommer; At samles på torvet, at tænde lys, at tegne og skrive til afdøde. De afdøde er altid nogens bror.

Storesøster fortæller

Oscar og jeg af Maria Parr og illustreret af Åshild Irgens, handler om 8-årige Ida og hendes lillebror Oscar, som vokser op i en tryk familie med mor og far. Det er et helt gennemsnitligt familieliv med kærlighed og mindre konflikter men uden bandeskyderi, overgreb, druk etc. Til gengæld er moderens bror, onkel Øyvind, som er gift med onkel Bulle, alvorligt syg.

Bogen er gavmildt illustreret og Åshild Irgens streg komplementerer fint tekstens varme, om end det måske bliver

Min bror af Viveka Sjögren er illustreret med børnetegninger af elever i 5. klasse fra Fittjaskolen i Stockholm.

¹ Jeg ser her bort fra de mange nominerede titler, som ikke passer ind i kategorierne eller ikke er nok til at udgøre deres egen kategori.

else og fortælleglæde

Copyright: Nordisk Råd

en anelse for sødt. De 11 kapitler har hver deres egen historie, hvilket gør bogen velegnet til højtlesning. Historierne kredser om at lære at være i verden med de op- og nedture det indebærer. Dramaet ligger i de små ting. Om at blive kortvarigt væk, om at spekulere på hvem julemanden egentlig er, om at skændes om hvem der skal ligge øverst i køjesengen og at drømme om at få sit eget værelse, og så erfarer at det alligevel ikke var drømmen. Maria Parr fortæller i hele følelsesspektret af overraskelse, glæde, undren, vrede, nysgerrighed og sorg om børn som udforsker deres omverden, såvel som deres eget indre. Historien balancerer at fortælle både barnets og den voksnes perspektiv og fastholde begge. Moderen er ikke bare uforståeligt sur men bekymret for sin syge bror, onkel Øyvind. For en mor har også andre roller end at være mor: *Då såg*

eg at mamma er ei veslesøster, sjølv om ho er stor. Eg har aldri tenkt over at mamma er andre ting enn mamma.

Sproget flyder ubesværet afsted i *Oscar og eg*. Det beskrives fint og nænsomt, da den elskede onkel Øyvind dør. Sorgen har plads, men bliver ikke overvældende. Maria Parr har en humoristisk, rørende og varm fortælling, som rammer lige i hjertekulen, og man føler sig hensat til en mesterlig fortæller som Astrid Lindgren. Men er det så nostalgisk? Måske. Men det kan jeg godt leve med.

Bussen kører derudaf

I afdelingen for fabelagtige fortællere finder man også Jakob Martin Strid, som er dette års vinder af Nordisk Råds børne- og ungdomslitteraturpris med en dynamisk og samtidig poetisk fortælling om vigtigheden af fantasi og fællesskab. Her er tale om et livsværk (bogen har været 15 år undervejs) og et mesterværk.

I juryens motivering skriver vi bl.a.:

At bladre gennem tegningerne af bussen, da det endelig lykkes dem at få den til at flyve, er en fuldstændig magisk oplevelse. Tiden synes pludselig at standse i det ellers hæsblesende roadtrip af en fortælling over nordlys, Nordpolen, tundra, Det Sidste Land med forladte atomkraftværker og den væmmelige blækspruttediktator, som tvinger børn til at aflevere deres fødselsdagsgaver. Den egentlige hovedperson i værket er bussen selv. Vi følger den skrumle og bumle afsted, indtil den som sagt flyver. God tur fremover!

Marianne Eskebæk Larsen er lektor på Københavns Professionshøjskole og konsulent ved Nationalt Videncenter for Læsning samt afgående medlem af Nordisk Råds bedømmelseskomité for børne- og ungdomslitteraturprisen. ■

Det hele var et møgpuslespil, der var lagt helt forkert sammen!

Af *Bodil Christensen, master i børnelitteratur og lektor i dansk*

Team Vildmark er en graphic novel, en tegneserie og en illustreret roman. Det er en fremragende blanding af flere fremstillingsformer. Alt bidrager til en bog, der forhåbentlig vil blive læst af mange, mange tweens og wannabe-teens. Både tekst og tegninger er underlagt fortællingen om svigt og samvittighed. Det er et svigt, der måske ikke synes stort eller spektakulært, men det bliver livsafgørende for Bosse, bogens hovedperson, og for Rio og hendes families fremtid.

Det er en af bogens styrker: At den tager en forholdsvis lavmælt hverdagskonflikt og viser, hvordan vi alle har indflydelse på hinandens livsglæde. Meget Løgstrups kan man tænke: Vi holder alle en del af medmenneskets lykke i vores hånd. Vi kan være afgørende for, om andres liv lykkes eller ej.

Bogen indledes med en status over tid og sted: "Det var efter det med vildmarken, at det skete. Det var på Rios fødselsdag, vejret var perfekt med blå himmel og rund sol. Det havde jeg også regnet med – det var jo Rio, der fyldte år."

På samme opslag ser man portrætter af Rio og Bosse (mig: fortælleren), Tof, Ilse, Emel, Rigmor og Jonna, de noget tvivlsomme venner. Herefter laves der et flashback til den gang, det skete. Og der står det skæbnesvangre: "Nu er der gået lang tid siden fødselsdagen, og ingen tænker på det mere. Bortset fra mig altså, for jeg gør. Jeg ville ønske, der var kommet nogen hen til mig dengang. Nogen, der sagde: Hey Bosse - du stod da lige ved siden af. Hvad vil du sige?". Den sidste replik er sat ind i en "yellow-breaking-ramme", så man får en viden om, at dette skete altså ikke. Og nej, ingen spurgte Bosse. Og derfor blev Bosse ved med at være tavs om den hændelse ved Rios fødselsdag, der fik alt til at blive forkert.

"Nu opfører du dig fanme ordentligt, ellers må du tage hjem", - sådan råber Rio og Tofs mor til Rigmor, der igen igen, igen gør grin med Kristoffer, kaldet Tof, der ikke er helt som de andre. Han går i specialklasse. Nu er pigegruppen med

Rigmor og fortælleren og de andre piger til fødselsdag hos Rio, og så lyder det fra Rigmor, der raser lidt over Tof: "Han har jo ingen hjerne. Hvor er han bare dum..."

Rios mor bliver rasende, på tegningen ser man hende i frøperspektiv, hvor hun virkelig har onde øjne. Rios mor har smidt Rigmor, klassens dronning, hjem fra fødselsdagsfesten. Det får konsekvenser. Rigmor går til sin mor, der går til klasselæreren og andre voksne, og der hviskes og tales, når ingen af børnene hører det, og så er Rio pludselig flyttet fra skolen. Ingen ved hvorhen. Rigmor er der fortsat.

Og så står der: "Min mor siger tit, at alle klasser har en som Rigmor. Jeg ved ikke, om hun mener det er godt eller dårligt. Men én ting er jeg sikker på. En dag bliver Rigmor direktør. For Google eller Mc Donalds eller Disneyland – noget KÆMPESTORT. Så vil jeg blære mig og pege hende ud og sige: Hende gik jeg i klasse med – vi legede tit. Det med tit er nu løgn, men vi er en slags naboer, for vores baghaver støder sammen, selvom vi bor på hver vores vej."

Sådan ved man virkelig meget om historien og dens slutning – allerede på side 15. Det er en fremragende og kompleks komposition, der gøres brug af. Og på side 28 kommer vi helt tilbage til begyndelsen: "Det var sådan, det startede med vildmarken. Vi havde begge set et program på TV, hvor folk skulle overleve længst muligt midt i ingenting. Det var det, vi ville lege." Sådan leger Bosse og Rio mange dage i vildmarksland. Men Bosse er også til parkour sammen med Emel. Det er også sjovt. Og der er stille dage, hvor man bare kan stene og chillie. Men altså, så var der altid gode dage sammen med Rio. Og sammen med Rios bror Tof, der til tider tænder helt af. Han er ikke helt som andre, men derfor skal man jo ikke sige som Rigmor: "Han har jo ingen hjerne. Hvor er han bare dum!".

Så kommer ferien, Bosse er sammen med Emel og i Norge med familien, og da skolen begynder igen er hverken Rio eller Rigmor at finde i klassen. Læreren Katrine giver dem noget at tænke over: "Måske havde det været svært at være i vores klasse? Og vidste vi egentlig, hvordan andre gik og havde det? Snakkede vi med

hinanden om ting? Det skulle vi tænke over til næste dag. Det var vores første lektie."

Team Vildmark er illustreret af Sofie Louise Dam. Hun var også illustratoren på *Hviskeleg* af Morten Dürr. Det gjorde hun fremragende med stor indfølelse. Den var holdt i blå og gule toner, her er der farver på alle opslag. Illustrator og forfatter må være helt sidestillet i *Team Vildmark*. Der er meget af handlingen og personernes reaktioner, der kun kan læses, hvis man læser såvel tekst som billeder. Det er simpelthen et mesterligt samarbejde, de viser her.

Det er en bog, man kan håbe, vil blive læst i mange 4., 5. og 6. klasser. Det er en hverdagsfortælling fra et genkendeligt liv, men det er også et stort moralsk dilemma, der gives: Hvornår siger man stop? Hvornår tager man ordet og bryder ind med en gul breaking-news-bjælke, når de voksne eller andre børn ikke opfører sig ordentligt?

P.S. På bogens sidste side står der: "Og Rio siger: Til *Team Vildmark*, sæson 2" - så måske er dette første bind i en serie. Det vil være ret godt.

Team Vildmark
Tekst af Mette Vedsø
Illustrationer af Sofie Louise Dam
Gyldendal 2024

Ny ungdomsroman af **MICHALA ELK** om **VENSKAB, SPORT** og **KÆRLIGHED**

Til læsere fra
13+ og alle, der
elsker tv-serien
SKAM

GADS FORLAG

gads
forlag

*Det var nytår. Det var tre måneder efter, jeg fyldte 17. Det var på tærsklen til et forår, hvor alting skulle forandre sig, men det vidste vi ikke endnu ...
Det var den aften, vi skrev forudsigelserne.*

Kan børn snakke om følelser?

Svaret er JA

Af Henriette Korneliussen, lærer og PLC-vejleder på Nørrevangsskolen

I en verden fyldt med farver og liv, hvor blomsterne stråler under solens varme, finder vi Leopold, den elskede lille gris, der tager os med på en rejse gennem følelsernes forunderlige rige. I Dina Gellerts bøger møder vi ikke blot Leopold, men også hans venner, der hver især spiller en vigtig rolle i hans livs eventyr.

I *Den dag Leopold blev jaloux* kan skilsmissebørn eller børn der har mistet en forælder, måske godt genkende følelsen, som Leopold oplever. Hans hjerte krøller sig sammen, ørerne bliver varme, og der er en underlig fornemmelse, der kommer op i ham, da han ser Svein Pölse tale med sin mor, og han ser, hvordan hun får røde kinder og bliver helt fjollet. Leopold planlægger, hvordan han kan slippe af med Svein Pölse. Desværre for Leopold kan ikke engang en pruttepude på stolen eller for meget salt i kagen ødelægge det for Svein Pölse og Leopolds mor. Leopold finder dog ud af, at Svein Pölse er sjov at være sammen med og ender med at slippe følelsen af jalousi og glæder sig over at have fået en ny ven.

I *Den dag Leopold blev forelsket* er vi med Leopold på ferie i Svinebugten. Leopold er forelsket i Grisnelda og er villig til at gøre de mest vilde ting. Han forsøger sig med et hop fra 10-meter-vippen for at vise Grisnelda, at han er sej. Desværre ender hans hop ikke, som han havde håbet, og i flovhed gemmer han sig på værelset og vil ikke ud. En grisefest kan dog lokke ham ud, og her vender det hele sig, fordi Grisnelda spørger, om Leopold vil danse, og Leopold ender som en svineheldig gris.

I *Den dag Leopold blev sur* bliver vi taget med ind i en sød fortælling om, at Leopold bliver nødt til at udsætte sin lyst til at se fjernsyn og i stedet rydde op på sit værelse. Leopold bliver sur på sin mor

og stikker af. Mens han er væk, spekulerer han over, hvordan hans mor reagerer på, at han er borte. Disse tanker får ham til at tænke på naboen Fedtegris og ham er Leopold ikke vild med. Leopold bliver med det samme mindet om, at ingen andre end ham skal hygge med hans mor og da slet ikke Fedtegris.

Der er også *Den dag Leopold blev ond*, hvor Leopold vågner op en morgen og er ond. Han gør mange onde ting over for børn og voksne omkring ham. Fru Snacksen får nok og sladrer til Leopolds mor, hvilket resulterer i, at Leopold bliver sendt i seng. Her drømmer han om, at han dagen inden han blev ond, havde fået buksevand, og at de andre i klassen havde drillet ham. Leopold vågner og er klar over, at det ikke er løsningen at gøre gengæld. Leopold viser, at en undskyldning ofte kan løse konflikter mellem os.

30 år og stadig aktuel

I anledning af 30-års jubilæet for *Leopold - Grisen med Følelser* fejrer vi ikke blot en elsket bogserie, men også et pædagogisk redskab i arbejdet med samtaler om følelser, som både børn og voksne kender. Der er sket meget med børn og unge siden 1994, hvor den første Leopold-bog blev udgivet, men følelserne er de samme. Hver bog er som en farverig blomst i en have af følelser, der blomstrer i børns sind. Når Leopold står over for den brændende jalousi eller oplever den blide brise af kærlighed, lærer børnene, at alle følelser er naturlige og værdifulde. Samtalerne bringer ofte noget fælles til bordet, og børnene opdager, at de, trods forskellighed, kan mødes i at have oplevet lignende følelser.

Serien er en visuel fest, hvor de farverige illustrationer komplementerer teksten på en fremragende måde. Hver side er fyldt med livlige billeder, der fanger barnets opmærksomhed og understøtter historiens temaer. Illustrationerne fungerer ikke blot som dekoration, men

som visuelle hints til de følelser, Leopold oplever, hvilket hjælper børnene med at relatere til historierne på et dybere plan. Dette er med til at gøre bøgerne meget velegnede til oplæsning.

Hver bog i serien adresserer en specifik følelse, fra jalousi og frygt til glæde og tristhed. Denne tematiske tilgang giver mulighed for at diskutere følelser i klasseværelset, hvilket gør bøgerne til et fremragende pædagogisk redskab. Ved at introducere børn til følelser skabes der også samtaler om venskab, empati og social interaktion.

Forlaget har på deres hjemmeside materialer til serien, der kan downloades gratis. Ligeledes findes der små videoer, der kan bruges i arbejdet med bøgerne. Forlaget Bolden har desuden lavet et fortælleteater, som kan købes på deres hjemmeside. Det er også muligt at booke en forestilling, så man kan få inspiration til arbejdet med bøgerne.

Efter at have læst serien med skolens yngste elever er konklusionen, at Leopold - Grisen med Følelser er mere end blot en underholdende bogserie; den er også et uvurderligt pædagogisk redskab, der giver børn mulighed for at udforske og forstå deres følelser. Lad os fejre 30 år med Leopold ved at give vores børn værktøjerne til at navigere i livet med forståelse og medfølelse! ■

Læs mere om Leopold-serien og materialer på https://forlagetbolden.dk/book_series/leopold/

Tekst og billeder af Dina Gellert
Den dag Leopold blev forelsket – 2015
Den dag Leopold blev bange – 2015
Den dag Leopold blev ond – 2015
Den dag Leopold blev flov – 2021
Den dag Leopold blev sur – 2021
Den dag Leopold blev jaloux – 2021
Den dag Leopold blev misundelig – 2022
Den dag Leopold blev trist – 2024

Forlaget Bolden

Følelser gennem en gris?

Dina Gellert foran sine 8 bøger om Leopold, - Grisen med følelser som hun både har forfattet og illustreret.

Billedbøger, der tager børns s

Af Anna Johansen, lærer og PLC-medarbejder på Ellebækskolen i Næstved

Billedbøgerne om Far & Papa tager et alvorligt spørgsmål op, og besvarer det på en åben og nysgerrig måde. Hver bog starter med en konkret hverdagsituation - så kommer fædre og deres børn ud i verden med den magiske Magifon og ender til sidst derhjemme igen. Lidt klogere.

Kaspar og Lambang er måske kendte ansigter for nogle læsere. De har vundet et sommerhus i Tv-programmet "Sommerdrømme" og Lambang laver børnefernysyn på TV2. De har været aktive omkring Familelovgivningen i forhold til når to fædre er forældre. Da de blev spurgt af forlaget Alvilda om de ville skrive en børnebog, var de ikke i tvivl. Det har på bare et år udviklet sig til en populær bogserie.

Kaspar fortæller: "Da vi blev forældre for seks år siden, opdagede vi at der ikke var særlig meget mainstream børnelitteratur, som vi kunne spejle os i. Vi tænker her på bøger hvor rammen helt naturligt er en anden familietype. Da vores tvillinger var i 4-års alderen, begyndte de at stille store spørgsmål til livet og verden omkring dem, præcis som kun små, nysgerrige børn kan gøre det."

Lambang indskyder: "Vi kunne se hos os selv og på besøg hos andre familier, at travle forældre kan have svært ved at tage sig tid til at svare ordentligt på den slags spørgsmål. Så vi tænkte, hvad sker der, hvis vi nu skifter indstilling?"

Kaspar fortsætter: "Vi kunne høre os selv sige 'det er du for lille til at forstå,' men så vi prøvede at give os tid til at gøre det bedre. Vi har stadig drøntravlt, men bøgerne her er vores forsøg på at vise hvordan man som forælder kan træde ind i den spørgesituation. Vi har ikke selv alle

Foto: Camilla Hay

svar klar, så derfor opfandt vi Magifonen, hvor det godt kan blive lidt skørt - men den giver mulighed for et gå på jagt efter svaret sammen.

Det har været vigtigt for os at lave en bogserie, der lægger op til samtalen. Vi har introduceret kufferten, hvor man kan lægge ting i. Den har vi med i alle bøger, og også med fysisk til oplæsning på biblioteker. Efter oplæsningen snakker vi om hvad børnene har lært og hvad de har fået ud af det. Hvad vil de lægge i kufferten? Det sjove er at der er altid plads til mere og til noget overraskende!"

Illustrationerne er lige så vigtige som teksten

Lambang fortæller om samarbejdet med illustratoren Angelica: "Det har været vigtigt for os at det ikke er så teksttungt, at halvdelen er billeder, hvor børnene selv kan undersøge historien. Vi har indgået et ligevægtigt samarbejde med Angelica, vi bidrager med 50 % hver, og deler også bogens royaltys ligeligt. Det er et fedt samarbejde, hvor hun gør vores fortælling ekstra stærk, fordi hun får vores personlighed og tanker med ind i illustrationerne."

Kaspar siger: "I foråret 2024 vandt vi årets børnebog til

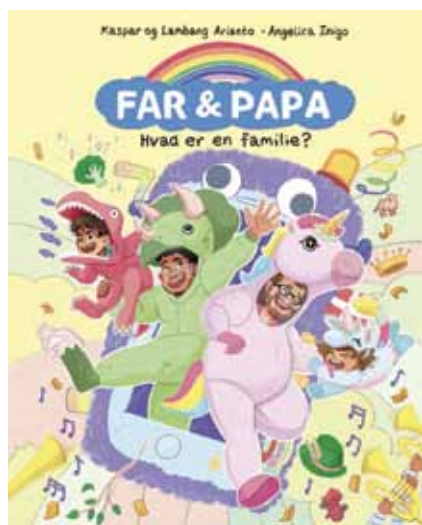
Mofibo Awards med *Hvad er en flygtning?* Det betød meget for os, da der er en del af vores familiehistorie med i bogen, da Lambang er flygtning, og det er et emne som er svært at skrive om. Bogen handler om at man godt kan lege med og have det sjovt sammen med nogen, der ser anderledes ud, eller som man ikke kan tale sammen med."

Lambang afslutter med at sætte ord på deres mission: "Vi er sat i verden for at inspirere andre og for at gøre verden til et bedre sted. Vi vil gerne holde fast i den glæde og gejst vi føler ved at have børn - og ved at være sammen med dem. Hvis I gerne vil have os ud til et oplæg, skal I bare skrive!"

Der er lavet skolemateriale til *Hvad er en flygtning?* sammen med Røde Kors samt til *Hvad er en familie?* Materialet indeholder opgaver til både før og efter læsning, og lægger op til samtale og overvejelser hos eleverne.

I oktober udkommer en ny bog i serien: *Hvad er døden?* Den tager udgangspunkt i børns relativt pragmatiske tilgang til døden og vil dyrke den åbne samtale om livets afslutning. Børn er tit optaget af logistikken omkring døden og hvad der sker med os, når vi er døde. Med afsæt

spørgelyst alvorligt

i fortællingen om en død kat og en syg oldemor, går det vilde eventyr gennem flere dødsriger og livets store spørgsmål. Jeg glæder mig til endnu en bog fra deres hånd, da jeg synes at de lykkes med at skrive om svære emner på en sjov og medmenneskelig måde. ■

Læs mere på alvilda.dk

Far & Papa, Forlaget Alvilda

Hvad er en flygtning? 2023

Hvad er en familie? 2023

Hvordan får man børn? 2024

Hvad er døden? 2024

Forfattere: Kaspar og Lambang Arianto

Illustrator: Angelica Inigo

Det sværeste i livet

Af Merete Jørgensen, lærer og skolebibliotekar på Allerslev Skole, Lejre

Billedromanen *SNAP* er skrevet af Camilla Wandahl og illustreret af Lars Vegas Nielsen. *SNAP* er en stærk og smuk fortælling om det sværeste i livet. Evi er med sin mor på en sidste tur sammen til Skotland. "Mor er syg. Hendes røde hår, der fletter sig ind i mit, er ikke længere hendes, ikke rigtigt." Mor vil lave en fotoserie ved Loch Ness-søen. Der hvor hun selv voksede op. Evi vil egentlig ikke, men "man siger ikke nej til en i hendes stadie."

Ved søen ser Evi uhyret. Uhyret er måske et symbol på alt det svære, alt det usagte. Kaosset og tankerne og angsten for at blive opslugt af sorgen. For mor siger, at Evi skal komme ud af skallen. Ud af det sneglehus, hun har gemt sig i. "Du er nødt til at leve, jeg kan ikke holde ud, hvis du ikke –", siger mor.

Det er en hård proces, Evi må igennem, men hun erkender at "vi hele tiden har været et, for jeg har groet i dig..." og med en selfie får hun selv indfanget det vigtige øjeblik af "dig og mig, fortid, nutid, fremtid - evighed".

Tekst og billeder spiller virkelig flot sammen. Teksten skærer helt ind til benet. Den er enkel, poetisk og stærk. Men ikke let. Både tekst og billeder skal foldes ud. Der er mange detaljer, metaforer og symboler. Evi, der stiger ud af flyet og går rundt i det grumsede søvand. Nærbilleder af øjne, hænder og munde. Fugle, der flakser. Uhyret, der lurer og snor sig og åbner sit gab helt op. Det røde hår. Morens og Evis. Håret gløder på siderne og lyser til sidst mor og datter op i en varm omfavelse.

På forlagets hjemmeside er der et undervisningsforløb, som er lige til at gå til sammen med eleverne. Måske i forbindelse med et fordybelsesområde i 9.klasse. Forløbet tager udgangspunkt i at turde tale om alvorlig sygdom og om forsøget på at skyde det ubehagelige fra sig. Nogle opgaver lægger op til, at eleverne skal inspireres til at udtrykke sig kreativt og få tekst og billede til at supplere hinanden i et stærkt udtryk.

SNAP er en smuk og rørende billedroman, der sætter aftryk og giver stof til eftertanke. Det vil den helt sikkert også

gøre hos de unge læsere, der med tid til samtale og fordybelse vil kunne genkende mange af Evis tanker og forstå hendes frygt. ■

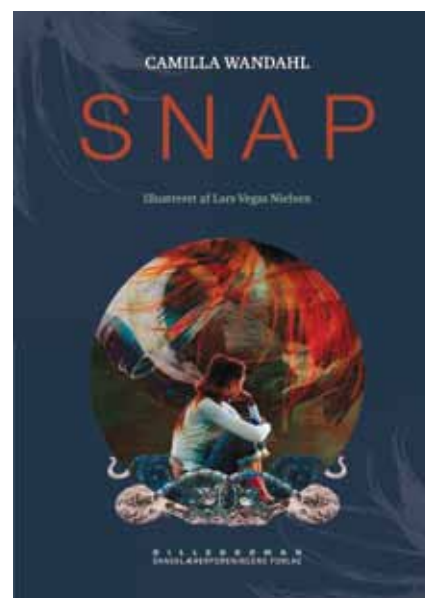
SNAP

Af Camilla Wandahl

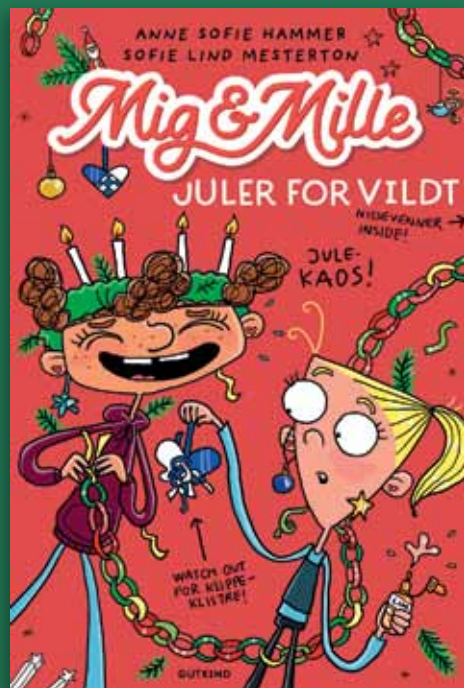
Illustreret af Lars Vegas Nielsen

Sidetæl: 56

Dansklærerforeningens Forlag 2023

Drillenisser, tidsrejse og en virkelig stor sneplov

Julen er ikke bare hjerternes tid – den er absolut også drillenissernes tid! De to ballademagere og grinebidere i Mig & Mille-serien har travlt op til jul.

Tidsrejsen 2 er årets julekalender på DR, men hvad skete der med Sofie og Dixie mellem Tidsrejsen 1 og 2? Få historien her.

I klassen sidder læren med sin julebog ...
100% julehygge hver dag på alle klassetrin

Det er snart jul i Ostehuset i fjerde bind i den populære Anton & Molly-serie af Lars Daneskov.

Læs & tal sammen om bøgerne

Download gratis spørgsmål, kravlenisser og opgaver på Gutkind.dk

Gutkind